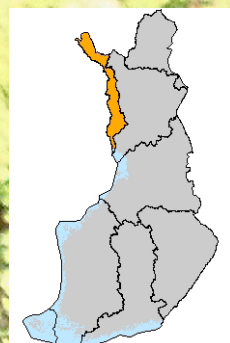

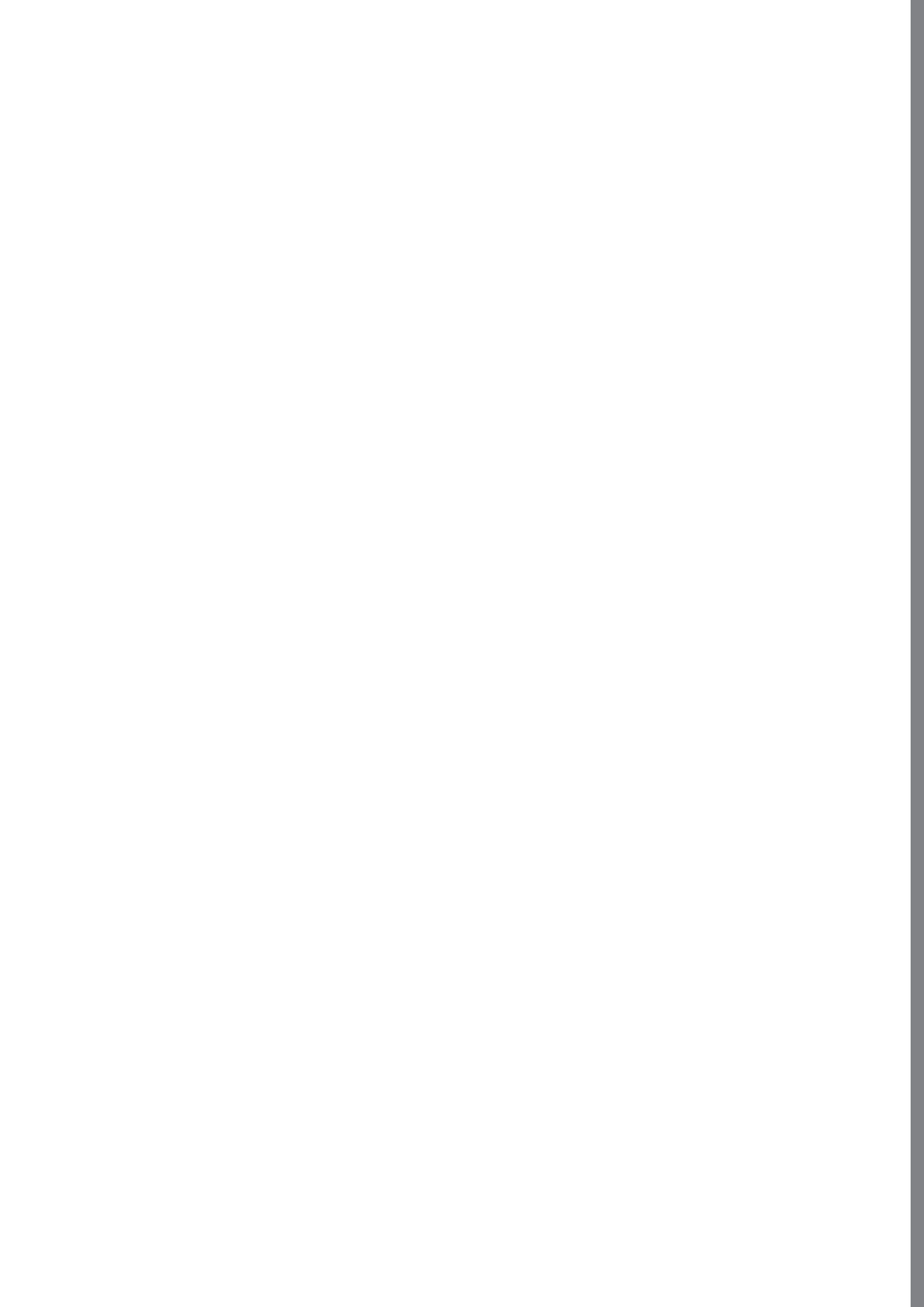

Vesien tila hyväksi yhdessä

Vaikuta vesienhoidon työohjelmaan ja keskeisiin kysymyksiin
Tornionjoen vesienhoitoalueella 2016–2021

PEKKA RÄINÄ (TOIM.)

Vesien tila hyväksi yhdessä

Vaikuta vesienhoidon työhjelmaan ja keskeisiin kysymyksiin Tornionjoen vesienhoitoalueella 2016–2021

PEKKA RÄINÄ (TOIM.)

JARMO HUHTALA

JANNE JUVONEN

MAURI KARONEN

REINO KURKELA

ANNE LAINE

MILLA MÄENPÄÄ

TERESA OJALA

JARI PASANEN

ARTO SEPPÄLÄ

RAPORTTEJA 52 | 2012
VESIEN TILA HYVÄKSI YHDESSÄ

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Taitto: Ritva-Liisa Hakala
Kansikuva: Aarno Torvinen
Kartat: Riku Elo

ISBN 978-952-257-549-4 (pdf)

ISSN-L 2242-2846
ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN:ISBN:978-952-257-549-4

www.ely-keskus.fi/julkaisut
www.doria.fi

Sisältö

Voit vaikuttaa vesiemme hoitoon.....	5
Mistä asioista nyt toivotaan palautetta.....	6
Miten ja milloin toimitan mielipiteeni tiedoksi?	6
Vesienhoitosuunnitelman tarkistamisen työohjelma	7
Vesienhoitoa suunnitellaan yhteistyössä	8
Rajajokikomissio koordinoi yhteistyötä rajan yli.....	9
Suunnittelu koskee pinta- ja pohjavesiä	9
Arvio ihmistoiminnan vaikutuksista vesien tilaan.....	9
Kuormitusarviot	9
Vesirakentamisen aiheuttamien muutostenarviointi	9
Pohjavesiin kohdistuvan ihmistoiminnan vaikutuksen arviointi	10
Vesien tilan arviointi	10
Seurantaohjelmien tarkistaminen	11
Ympäristötavoitteiden asettaminen.....	11
Toimenpiteiden suunnittelu.....	11
Vesienhoitosuunnitelman kokoaminen	11
Vesienhoidon toteutuksen edistäminen ja seuranta	12
Ympäristövaikutukset arvioidaan	12
Suunnitteluun vaikuttava yleinen kehitys	14
Ympäristölainsäädännössä on tapahtunut muutoksia	14
Vesienhoito liittyy merenhoitoon ja tulvariskien hallintaan	14
Ilmastonmuutos ja tulvariskit tulee ottaa huomioon.....	15
Uudet strategiat ja ohjelmat luovat työlle pohjaa	15
Muita suunnitteluun vaikuttavia hankkeita	15
Toimeenpanon resurssien varmistaminen	16
Tornionjoen vesienhoitoalue.....	17
Alueen vesistöt ja vesienhoidolliset haasteet	17
Rannikkovedet	18
Pohjavedet	18
Vesienhoitoalueen keskeiset kysymykset.....	21
Vesienhoidon perusteemat	21
Asutuksen vesihuollon parantaminen ja pohjavesien suojele.....	21
Hajakuormitus ja turvetuotanto	22
Haja-asutuksen vesistökuormitusta vähennetään	22
Metsätalouteen teknis-taloudellisesti parhaita toimenpiteitä.....	22
Maatalouden toimenpiteet käytäntöön	23
Turvetuotannon vesiensuojelua tehostetaan.....	23
Ympäristölle haitalliset ja vaaralliset aineet	23
Vesistörakentaminen, säännöstely ja kunnostukset	24
Kunnostushankkeita toteutetaan yhteistyössä	24
Säännöstelyn keskeiset asiat	24
Vesien- ja merenhoidon yhteensovittaminen	24
Vesienhoidon ja tulvariskien hallinnan tavoitteiden yhteensovittaminen.....	25

Tiedotus ja tärkeimmät tietolähteet	26
Yhteystiedot.....	27
Sanasto	28
Keskeinen lainsäädäntö.....	31

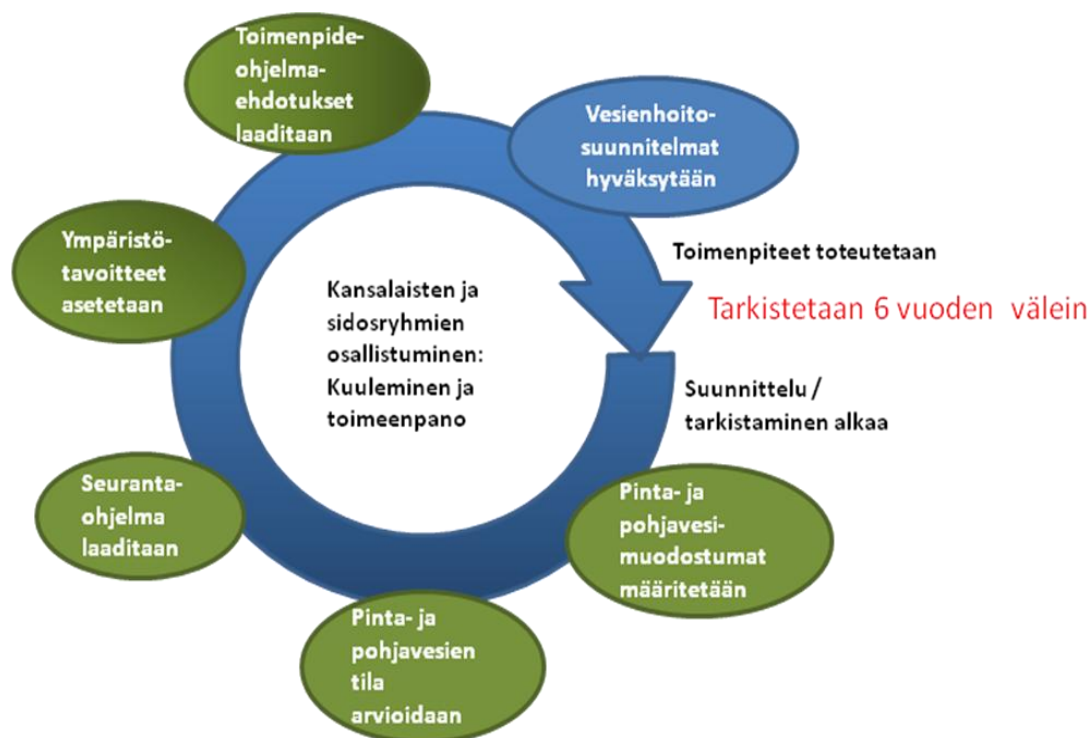
Voit vaikuttaa vesiemme hoitoon

Ensimmäiset vuoteen 2015 ulottuvat vesienhoitosuunnitelmat hyväksyttiin vuonna 2009. Vesienhoidossa on meneillään toinen suunnittelukierros, jolloin suunnitelmia tarkistetaan ja vesienhoitosuunnitelmat vuoteen 2021 valmistellaan. Suunnittelun työohjelmasta ja vesienhoitoalueen keskeisistä kysymyksistä kuullaan 15.6.–17.12.2012. Antamalla palautetta voit vaikuttaa siihen, miten oman alueesi vesistöt, rannikkovedet ja pohjavedet sekä niiden tilaan vaikuttavat toiminnot otetaan suunnittelussa huomioon.

Vesienhoidon tavoitteena on laajan yhteistyön avulla säilyttää hyvä vesien tila sekä parantaa vesien tilaa siellä, missä se on päässyt heikentymään. Vesienhoidon valtakunnallinen sivusto löytyy verkko-osoitteesta www.ymparisto.fi/vesienhoito. Vesienhoitoa on Suomessa toteutettu jo vuosikymmenien ajan. Vesienhoidon suunnittelu nykyisessä muodossaan käynnistyi EU:n vesipolitiikan puitedirektiivin tultua voimaan vuonna 2000. Valtioneuvosto hyväksyi koko Manner-Suomen kattavat eri alueiden vesienhoitosuunnitelmat vuoteen 2015 joulukuussa 2009.

Vesienhoidon keskeisenä tavoitteena on estää jokien, järvien ja rannikkovesien sekä pohjavesien tilan heikkeneminen sekä pyrkiä kaikkien vesien vähintään hyvään tilaan. Tavoitteen saavuttamiseksi suunnitellaan ja toteutetaan vesien tilaa parantavia toimenpiteitä ja seurataan niiden vaikutuksia. Suunnittelu etenee kuuden vuoden jaksoissa. Nyt on meneillään toinen suunnittelukierros. Sen aikana päivitetään vesienhoitoaluekohtaiset vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat laajassa yhteistyössä ja eri tahoja kuullen.

Nyt käynnissä olevassa ensimmäisessä kuulemisessa kuullaan suunnittelun työohjelmasta ja aikataulusta sekä vesien hoitoa koskevista keskeisistä kysymyksistä. Toisessa kuulemisessa vuonna 2014 kuullaan vesienhoitosuunnitelmaehdotuksista.

Kuva 1. Vesienhoidon suunnitteluprosessi.

Työohjelma ja aikataulu ovat samat kaikilla vesienhoitoalueilla. Vesienhoidon keskeiset kysymykset ja suunnittelutyön alueellinen organisointi vaihtelevat eri vesienhoitoalueilla. Tässä asiakirjassa käsitellään keskeisiä kysymyksiä, jotka liittyvät Tornionjoen vesienhoitoalueen järvien, jokien, pohjavesien ja rannikkoalueiden tilan parantamiseen. Tornionjoen vesienhoitoalue kattaa Tornionjoen vesistöalueen ja on yhteinen vesienhoitoalue Ruotsin kanssa. Samalla maantieteellisellä alueella tarkastellaan myös pohja- ja rannikovesiä. **Tämä kuulemisasiakirja koskee vesienhoitoalueen Suomen puoleista aluetta.** Ruotsi laatii omaa aluettaan koskevan kuulemisasiakirjan, ja se tulee nähtäväksi loppuvuodesta 2012.

Mistä asioista nyt toivotaan palautetta

Mielipidettäsi tarvitaan kolmesta asiakokonaisuudesta:

- **Työohjelma**, suunnittelun aikataulu sekä osallistumismenettelyt
- **Ympäristöselostuksen** laatiminen ja sisältö
- Vesienhoitoalueiden vesienhoitoon liittyvät **keskeiset kysymykset**

Työohjelmasta sekä keskeisistä kysymyksistä kuullaan, jotta viranomaisten lisäksi myös kansalaiset, kansalaisjärjestöt, kunnat ja yrittäjät voivat osallistua ja vaikuttaa vesienhoitoon. Yhteistyötä lisäämällä moni ongelma voidaan ehkäistä ennalta tai korjata. Voit osallistua kertomalla oman mielipiteesi tai vaikuttamalla sinua lähellä olevan, vesienhoitotyössä mukana olevan edustajan välityksellä.

Kuulemisessa saatu palaute hyödynnetään, kun valmistellaan vesienhoitosuunnitelman ja toimenpideohjelman päivittämistä toista hoitokautta varten. Keskeinen palaute tullaan myös kirjaamaan vesienhoitosuunnitelman ympäristöselostukseen.

Toivomme suunnittelun avuksi palautetta muun muassa

- suunnittelun toteutuksesta ja aikataulusta sekä vaikuttamismahdollisuuksista;
- ympäristöselostuksen laatimiseen ja sisältöön liittyvistä asioista;
- vesien tilaan liittyvistä keskeisistä ongelmista ja kehittämistarpeista;
- keinoista ja toimista, joilla vesien tilaa voidaan parantaa sekä
- rahoitus- ja yhteistyömahdollisuuksista

Palautteellasi on merkitystä ja vain osallistumalla voit vaikuttaa.

Miten ja milloin toimitan mielipiteeni tiedoksi?

Puoli vuotta kestävät kuulemiset toteutetaan samanaikaisesti kaikissa Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa (ELY-keskukset). Kuuleminen päättyy 17.12.2012. Lausunnot, mielipiteet ja kannanotot kannattaa antaa hyvissä ajoin.

Palaute toivotaan ensisijaisesti sähköisessä muodossa (word) sen käsittelyn nopeuttamiseksi, mutta palautteen voi toimittaa myös postitse Lapin ELY-keskuksen kirjaamoon. Kirjaamon yhteystiedot löytyvät tämän asiakirjan lopusta.

Verkon kautta palautetta voi antaa vastaamalla vesienhoitoaluekohtaiseen kyselyyn. Kyselyyn pääsee esimerkiksi verkkosivulta:

- www.ymparisto.fi/lap/vesienhoito

Vesienhoitosuunnitelman tarkistamisen työohjelma

Se mistä vesienhoidossa ja vesiensuojelussa on kysymys, kuinka suunnitelma valmistellaan ja millaisella aikataululla suunnittelussa edetään, esitetään vesienhoidon työohjelmassa. Voit antaa palautetta työohjelman sisältöön sekä aikatauluun. Vesienhoidon suunnittelun ympäristövaikutukset arvioidaan, ja myös tästä voi antaa palautetta.

Vesienhoidolla tarkoitetaan EU:n vesipolitiikan puitedirektiivin (2000/60/EY) pohjalta laaditun vesienhoito- ja merenhoitolain (1299/2004) mukaista suunnitelmallista toimintaa, jolla ylläpidetään ja parannetaan pintavesien ekologista ja kemiallista tilaa sekä pohjavesien laatua ja määrää. Vesienhoidon suunnittelusta vastaavat ympäristöviranomaiset, mutta suunnitteluun ja toteutukseen tarvitaan laajaa vuorovaikutusta ja osallistumista.

Suomi on jaettu vesienhoitoalueisiin, joista Tornionjoen kansainvälinen vesienhoitoalue on yksi. Kullekin vesienhoitoalueelle on laadittu vesienhoitosuunnitelma, jonka valtioneuvosto hyväksyi joulukuussa 2009. Tornionjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaan liittyy kaksi toimenpideohjelmaa, joista toinen koskee pintavesiä ja toisia pohjavesiä.

- [Vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat](#) vuoteen 2015

Vesienhoitoalueet

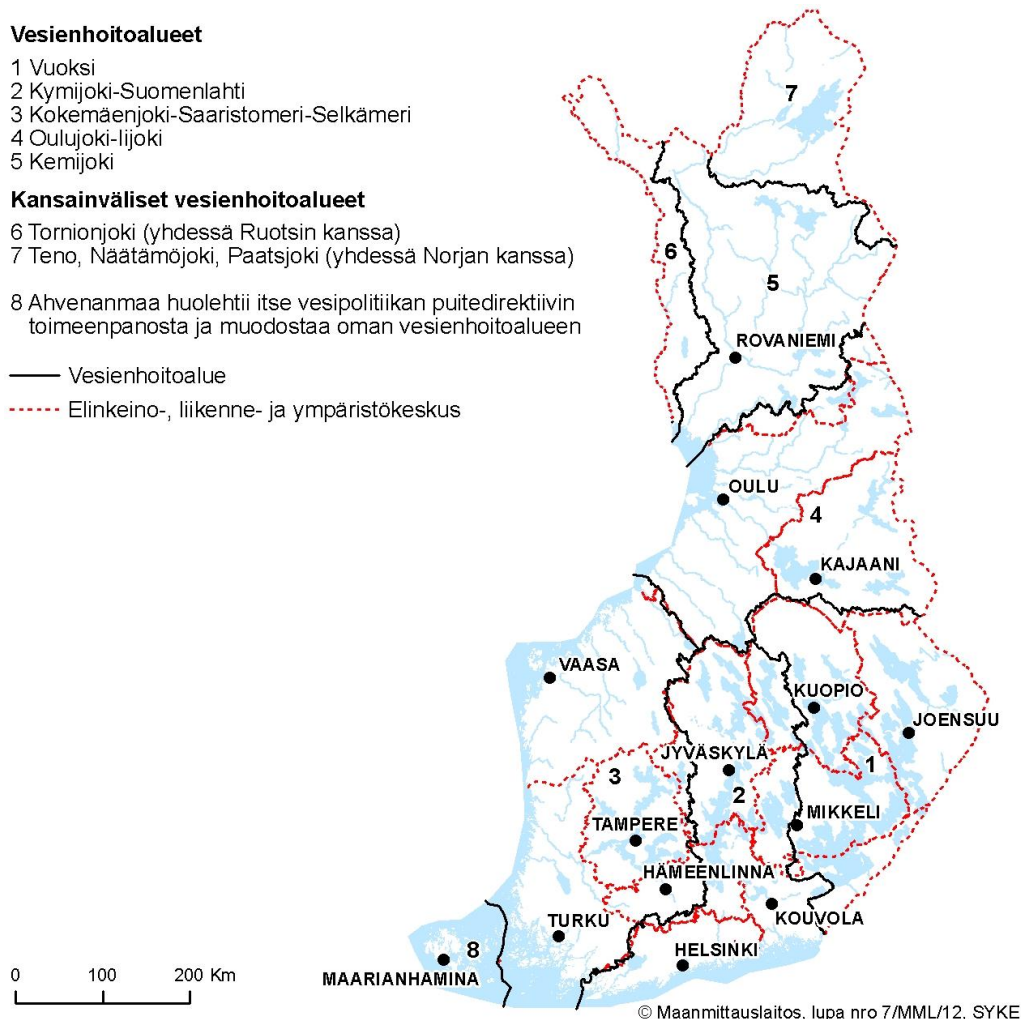
- 1 Vuoksi
- 2 Kymijoki-Suomenlahti
- 3 Kokemäenjoki-Saaristomeri-Selkämeri
- 4 Oulujoki-Iijoki
- 5 Kemijoki

Kansainväliset vesienhoitoalueet

- 6 Tornionjoki (yhdessä Ruotsin kanssa)
- 7 Teno, Näätämöjoki, Paatsjoki (yhdessä Norjan kanssa)
- 8 Ahvenanmaa huolehtii itse vesipolitiikan puitedirektiivin toimeenpanosta ja muodostaa oman vesienhoitoalueen

— Vesienhoitoalue

--- Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Kuva 2. Suomen vesienhoitoalueet.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) tekevät ympäristöministeriön ohjauksessa vesienhoidon suunnittelua omilla alueillaan. Suunnitteluun osallistuu keskeisesti myös Suomen ympäristökeskus (SYKE), Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) sekä muita tahoja. Kunkin ELY-keskuksen alueelle on perustettu vesienhoitolain mukainen yhteistyöryhmä.

Vesienhoitoa suunnitellaan yhteistyössä

Suunnittelu, yhteistyö ja kuuleminen tapahtuvat pääosin ELY-keskusten toimialueilla. Ympäristöministeriö antaa ohjeistusta suunnittelun kannalta keskeisistä kokonaisuuksista.

Vesienhoidon suunnittelussa keskeisenä periaatteena on avoin ja osallistuva yhteistyö. Vesienhoitosuunnitelmien ja toimenpideohjelmien päivittämisen aikana kuullaan kaikkia asianosaisia tahoja. Ympäristöministeriö järjestää valtakunnallisia sidosryhmätilaisuuksia ja ELY-keskukset mahdollisuuksien mukaan alueellisia tilaisuuksia sekä kuulemisten aikana että suunnitelmien tarkistustyön eri vaiheissa.

ELY-keskusten asettamien vesienhoidon yhteistyöryhmien merkitys suunnittelutyössä on keskeinen. Yhteistyöryhmissä ovat edustettuina vesien käyttöön, suojeluun ja tilaan vaikuttavat valtion ja kuntien viranomaiset, elinkeinon harjoittajat, järjestöt, vesialueiden omistajat sekä vesien käyttäjät. Yhteistyöryhmien kokoonpano löytyy vesienhoitoalueiden verkkosivuilta (ks. luku Yhteystiedot)

Suunnittelun aikataulu ja vaiheet

Vesienhoidon suunnittelun toisella kierroksella päivitetään vesienhoitosuunnitelmat vuosille 2016–2021 ja tarkistetaan toimenpideohjelmat. Suunnittelu etenee vaiheittain vesien- ja merenhoitoalassa esitettyjen määräaikaisten puitteissa.

Vuonna 2012 viimeistellään vesienhoitosuunnitelman työohjelma ja aikataulu sekä laaditaan yhteenveto keskeisistä kysymyksistä. Myös pinta- ja pohjavesien tilan seurantaohjelmat päivitetään. Rinnakkain tämän kanssa seurataan ensimmäisen vesienhoitosuunnitelmakauden toimien toteutumista.

Vuosina 2013 ja 2014 täsmennetään vesienhoidon ympäristötavoitteita ja suunnitellaan niiden toteuttamiseen tarvittavia toimia. Vuonna 2014 valmistuu ehdotus tarkistetuksi vesienhoitosuunnitelmaksi vuoteen 2021. Suunnitelma hyväksytään valtioneuvostossa vuoden 2015 loppuun mennessä. Päivitetyin vesienhoitosuunnitelman on oltava valmis vuonna 2015.

VESIENHOIDON SUUNNITTELUN AIKATAULU	2012				2013				2014				2015			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Vuosineljännes																
Vesienhoitosuunnitelman työohjelman ja aikataulun laatiminen																
Yhteenvedon laatiminen vesistöalueen hoitoa koskevista tärkeistä kysymyksistä																
Kuuleminen työohjelmasta ja aikataulusta sekä yhteenvedosta																
Seurantaohjelman laatiminen																
1.kauden toimenpiteiden seuranta ja raportointi																
Pinta- ja pohjavesien luokittelun tarkistaminen																
Vesien laatua ja määrää koskevien tavoitteiden määrittely																
Toimenpideohjelmien päivittäminen																
Ehdotuksen laatiminen vesienhoitosuunnitelmaksi																
Kuuleminen suunnitelmaehdotuksesta																
Ehdotuksen täydentäminen kuulemisen perusteella																
Valtioneuvoston käsittely																
Ympäristöselostuksen laatiminen ja kuuleminen																
Yhteistyöryhmän työskentely																
	0	0			0	0			0	0			0			

Kuva 3. Suunnittelun aikataulu.

Rajajokikomissio koordinoi yhteistyötä rajan yli

Suomen ja Ruotsin välille solmittiin uusi rajajokisopimus vuonna 2010. Samalla perustettiin uusi Suomalais-ruotsalainen [rajajokikomissio](#), jonka tehtävänä on mm. edistää maiden yhteistoimintaa vesiasioissa, kehittää rajajokialueen ympäristöyhteistyötä sekä toteuttaa EU:n vesiin liittyvistä direktiiveistä johtuvia tehtäviä. Komissio toimii yhteistyöelimenä Tornionjoen kansainvälisellä vesienhoitoalueella.

Komission toimialue on Suomen ja Ruotsin yhteinen Tornionjoen kansainvälinen vesienhoitoalue, joka kattaa Tornionjoen vesistöalueen lisäksi Tornionjoen suun edustan merialueen. Suurimmat rajajoet ovat Tornionjoki ja Muonionjoki. Rajajokikomissiolla on oikeus antaa lausuntoja lupa-asioissa tai hakea valittamalla muutosta lupa-asiaan, jos toimet vaikuttavat rajajokiin tai rannikkovesialueiden tilaan. Komissio vastaa myös siitä, että rajajokisopimuksessa mainituista ohjelmista ja suunnitelmista tiedotetaan yhdessä ja pidetään yhteisiä kuulemistilaisuuksia. Komissio voi tehdä aloitteita ja antaa lausuntoja vesienhoitoalueen vesiä koskevissa asioissa. Komissio myös osaltaan vahvistaa tai hylkää alueen vesienhoitosuunnitelmat ennen maiden kansallista päätöksentekoa.

Suunnittelu koskee pinta- ja pohjavesiä

Suunnittelu koskee kaikkia pintavesiä. Ne on vesienhoidon suunnittelua varten jaettu vesimuodostumiksi, joita ovat joet, järvet tai niiden osat sekä rannikkovesien osat. Vesimuodostumat tyypitellään maantieteellisen sijaintinsa ja luontaisten ominaispiirteidensä, kuten humuspitoisuuden ja syvyyden perusteella. Toisella suunnittelukierroksella tarkastellaan yksilöidysti vesienhoitoalueen kaikkia valuma-alueeltaan yli 100 km² laajuisia jokia ja yli 1 km² kokoisia järviä. Tarkasteluun on otettu myös näitä pienempiä jokia ja järviä, jos ne on arvioitu vesienhoidon tai muiden suojelu- ja käyttötarpeiden kannalta erityisen merkittäviksi. Keskeinen haaste on kuitenkin riittämätön tieto näiden vesien luotettavaa tilan arviointia varten, mikä korostaa entisestään eri tahojen tuottaman tiedon kokoamista rekistereihin ja tilan arvioinnin aineistoksi. Tornionjoen vesienhoitoalueella on 105 yli 1 km² kokoista järveä ja 59 valuma-alueeltaan yli 100 km² jokea.

Vesienhoidossa tarkasteltavat **pohjavesimuodostumat** käsittävät vedenhankinnan kannalta tärkeät ja vedenhankintaan soveltuvat pohjavesialueet (luokat I ja II). Ensimmäisellä suunnittelukierroksella Tornionjoen vesienhoitoalueella tarkasteltiin 65 I-luokan ja 40 II-luokan pohjavesialuetta. Toisella suunnittelukierroksella tarkasteltavien pohjavesimuodostumien määrässä voi tapahtua pieniä muutoksia ensimmäiseen kierrokseen verrattuna. Syynä voi olla esimerkiksi luokan III pohjavesialueilla tehdyt tarkemmat tutkimukset, joiden perusteella ne on luokiteltu kuuluvaksi I- ja II-luokkiin. Myös pohjavesialueiden jakaminen tai yhdistäminen voi aiheuttaa muutoksia.

Arvio ihmistoiminnan vaikutuksista vesien tilaan

Kuormitusarviot

Vesistöihin kulkeutuvasta, piste- ja hajakuormituslähteistä peräisin olevasta ravinnekuormituksesta (fosfori ja typpi) tarvitaan arviot, jotta vesienhoidon toimenpiteet voidaan kohdentaa oikein. Ensimmäisellä suunnittelukierroksella kuormituksen arvioinnissa käytettiin VEPS2-mallia. Toisella suunnittelukierroksella kuormitusarvioita tarkennetaan uusilla kuormituksen arviointityökaluilla. Kuormitusarviot ovat käytettävissä siinä vaiheessa, kun uusia toimenpideohjelmia aletaan laatia.

Vesirakentamisen aiheuttamien muutostenarviointi

Vesirakentaminen on muuttanut osaa vesimuodostumista voimakkaasti. Padotut tai kaivetut altaat ja kanaavat ovat ihmisen kokonaan rakentamia, keinotekoisia vesimuodostumia. Voimakkaasti muutetuissa tai kei-

Kemiallisen tilan arvioinnissa verrataan pohjavedessä todettujen haitallisten aineiden pitoisuuksien vuosikeskiarvoja pohjavedelle asetettuihin ympäristölaatuunormeihin sekä tarkastellaan, miten pitoisuudet mahdollisesti vaikuttavat muuhun ympäristöön, erityisesti pohjavesiin liittyviin pintavesiin ja maaekosysteemeihin sekä pohjaveden käyttöön juomavetenä.

Pinta- ja pohjavesien tilan luokittelu valmistuu keväällä 2013, ennen toimenpiteiden tarkistuksen aloittamista.

Seurantaohjelmien tarkistaminen

Pinta- ja pohjavesien seurantaohjelmat tarkistetaan vuonna 2012. Tarkistuksessa otetaan huomioon mahdolliset uudet tarkasteltavat vesimuodostumat, vesiympäristölle haitallisten ja vaarallisten aineiden seuranta, biologisen seurannan laajentaminen sekä vesimuodostumien ryhmittely. Seurantoja varten kehitetään uusia työkaluja ja menetelmiä. Samanaikaisesti tarkistetaan velvoitetarkkailuohjelmien ajantasaisuus muutuneen lainsäädännön velvoitteiden mukaiseksi.

Ympäristötavoitteiden asettaminen

Vesienhoidon alkuperäisenä ympäristötavoitteena on saavuttaa pintavesien hyvä ekologinen ja kemiallinen tila ja pohjavesien hyvä kemiallinen ja määrällinen tila vuoteen 2015 mennessä. Vuonna 2009 hyväksytyissä vesienhoitosuunnitelmissa arvioitiin tavoitteiden saavuttamisen mahdollisuutta ja esitettiin arvio tavoitteiden saavuttamisen aikataulusta. Kuormitetuimmilla ja ongelmallisimmilla alueilla tavoiteaikataulua jouduttiin pidentämään kuudella tai paikoin 12 vuodella.

Ympäristötavoitteita tarkistetaan toisella kierroksella käyttäen hyväksi ensimmäisen hoitokauden toimenpiteiden toteutumisen seurannasta saatavaa toteutumatieta, tarkistettua pinta- ja pohjavesien luokittelua, toimenpiteiden suunnittelua sekä tietoa toimintaympäristössä tapahtuneista muutoksista.

Tavoitteiden määrittelyssä otetaan huomioon erityiset alueet, joita ovat talousveden ottoon käytettävät vedet, vedestä riippuvaisiin Natura 2000 -alueisiin liittyvät vedet ja EU-uimarantoihin liittyvät vedet.

Toimenpiteiden suunnittelu

Veden tilan parantamiseksi ja ylläpitämiseksi tarvittavat toimenpiteet suunnitellaan toimialoittain. Toimenpiteiden ja toimenpidevaihtoehtojen kustannustehokkuutta ja vaikuttavuutta sekä kustannusten kohtuullisuutta arvioidaan. Toimenpiteiden toteutumisen seuranta varten kehitetään mittareita. Myös toimenpiteiden toteutusta tukevia ohjauskeinoja ja hyötyjen arviointia kehitetään. Vesienhoitoalueiden toimenpiteet suunnitellaan ELY-keskuksissa yhteistyössä alueellisten toimijoiden kanssa.

Vesienhoitosuunnitelman kokoaminen

Lapin ELY-keskus kokoaa Tornionjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman toimenpideohjelmien pohjalta. Vesienhoitosuunnitelmassa esitetään mm. vesienhoitoalueen pinta- ja pohjavesien seurantaohjelma, yleistiedot koko vesienhoitoalueesta, koko vesienhoitoaluetta koskevat yhteiset asiat sekä suunnitelman ympäristövaikutusten arvio eli ympäristöselostus. Ehdotus tarkistetuksi vesienhoitosuunnitelmaksi tulee kuultavaksi vuonna 2014.

Vesienhoidon toteutuksen edistäminen ja seuranta

Samanaikaisesti suunnittelun kanssa toteutetaan ensimmäisellä suunnittelukaudella vahvistettuja toimenpiteitä sekä seurataan toimenpiteiden toteutumista. Vuoteen 2015 ulottuvien vesienhoitosuunnitelmien toimeenpano on aloitettu kaikilla toimintasektoreilla ja alueilla. Valtioneuvosto teki helmikuussa 2011 periaatepäätöksen valtakunnallisesta vesienhoidon toteutusohjelmasta. Keskeisten ohjauskeinojen toteutus on edennyt ja eri ministeriöt ovat olleet aktiivisesti mukana pohtimassa keinoja vesienhoidon edistämiseksi. Myös alueellista toimenpiteiden toteutusta on tarkennettu.

- [Valtakunnallinen vesienhoidon toteutusohjelma 2010-2015](#)

Vesienhoidon toimenpiteiden toteutusta seurataan vuoden 2011 lopussa valmistuneen seurantajärjestelmän mukaisesti. Seurannan tavoitteena on vesienhoitosuunnitelmien toteutumisen lisäksi saada lisää tietoa toimenpiteiden toteutuksen etenemisestä ja kustannuksista. Näitä tietoja tarvitaan myös vesienhoitosuunnitelmien päivittämiseen.

Vesienhoidon toimenpiteiden seurantajärjestelmäraportissa on määritelty periaatteet, miten vesienhoitosuunnitelmissa esitettyjen toimenpiteiden toteutumista seurataan. Siinä tarkastellaan toimialakohtaisesti vesienhoitosuunnitelmissa esitettyjä toimenpiteitä, toimenpiteiden seurannan vastuutahoja, tietolähteitä sekä seurannan kehittämistarpeita. Järjestelmän avulla saadaan ajantasaista määrällistä tietoa siitä, miten vesienhoidon toimenpiteet sekä ohjauskeinot ovat toteutuneet. Tietoa käytetään sekä vesienhoidon kansallisen toteutumisen seurantaan että lakisääteisiä EU-raportointeja varten. Toimeenpanon tilanteesta raportoidaan EU:n komissiolle ensimmäisen kerran yleispiirteisesti vuoden 2012 lopussa sekä laajemmin vuonna 2015 vesienhoitosuunnitelmien tarkistamiseen liittyen. Tietoa käytetään myös seuraavien, vuoteen 2021 ulottuvien vesienhoitosuunnitelmien ja toimenpideohjelmien valmistelussa.

- [Vesienhoidon toteutuksen seurantajärjestelmä kaudelle 2010-2015](#)

Ympäristövaikutukset arvioidaan

Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä edellyttää, että vesienhoitosuunnitelman sekä siihen liittyvien toimenpideohjelmien laatimisen yhteydessä tehdään viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnista annetun lain (SOVA-laki) mukainen **ympäristöarviointi**. Ympäristöarvioinnin vaiheet ovat vesienhoitosuunnitelman ja siihen sisältyvän ympäristöselostuksen valmistelu sekä siitä tiedottaminen, vesienhoitosuunnitelmaehdotuksesta ja ympäristöselostuksesta kuuleminen, vesienhoitosuunnitelman hyväksyminen ja päätöksestä tiedottaminen.

Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavat vesienhoitoalueen ELY-keskukset selvittävät ja arvioivat vesienhoitosuunnitelman ja siinä tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutukset yhdessä yhteistyöryhmiensä kanssa. Lapin ELY-keskus kokoaa ympäristöselostuksen osana vesienhoitosuunnitelman muuta valmistelua ennen suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä.

Ympäristöarvioinnissa tunnistetaan ja kuvataan vesienhoitosuunnitelmien toteuttamisen aiheuttamat merkittävät välittömät ja välilliset ympäristövaikutukset. Arvioinnin tulokset kuvataan ympäristöselostuksessa. Ympäristöselostus esitetään erillisenä vesienhoitosuunnitelman osana.

Ympäristöselostuksessa arvioidaan vaikutukset ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen, maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen, yhdyskuntarakenteeseen, rakennettuun ympäristöön, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön sekä luonnonvarojen hyödyntämiseen. Myös edellä mainittujen tekijöiden vuorovaikutussuhteet arvioidaan.

Ympäristöselostuksessa esitetään tarpeellisessa määrin seuraavat tiedot:

- vesienhoitosuunnitelman pääasiallinen sisältö, tavoitteet ja suhde muihin suunnitelmiin ja ohjelmiin
- ympäristön nykytila ja sen kehitys, jos vesienhoitosuunnitelmaa ei toteuteta
- ympäristön ominaispiirteet todennäköisellä vaikutusalueella
- vesienhoitosuunnitelman kannalta merkitykselliset ympäristöongelmat ja ympäristönsuojelutavoitteet

- todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutukset
- haittoja ehkäisevät, vähentävät tai poistavat toimet
- vaihtoehtojen valinnan perusteet
- kuvaus siitä, miten arviointi on suoritettu
- seurannan suunnittelu
- yleistajuinen yhteenveto

Yleisöllä on mahdollisuus saada tietoja vesienhoitosuunnitelman ja ympäristöselostuksen lähtökohdista, tavoitteista ja valmistelusta sekä esittää asiasta mielipiteensä kuulemisten yhteydessä. Mielipide on esitettävä vesienhoitosuunnitelmasta vastaaville ELY-keskuksille nähtävilläoloajan kuluessa. ELY-keskukset kuulevat ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta muita viranomaisia lausuntopyyntöihin kuulemismenettelyn aikana.

Suunnitteluun vaikuttava yleinen kehitys

Vesienhoidon toisella suunnittelukierroksella otetaan huomioon muutokset, joita on tapahtunut ensimmäisten vesienhoitosuunnitelmien valmistumisen jälkeen. Vesienhoitoon vaikuttavaa lainsäädäntöä on muutettu ja vesienhoitoa on aktiivisesti edistetty ohjelmilla ja strategioilla. Vesienhoidon rinnalle on tullut merenhoidon suunnittelu ja tulvariskien hallintasuunnitelmien laatiminen. Toisaalta myös toimintaympäristössä on tapahtunut muutoksia.

Vesienhoito etenee ja vesien tilaa parantavia toimenpiteitä ja vesienhoitosuunnitelmissa esitettyjä ohjauskeinoja on jo toteutettu. Toisella suunnittelukierroksella tulee ottaa huomioon myös lainsäädännön muutokset, tulvariskien hallinnan ja merenhoidon yhteensovittaminen vesienhoidon kanssa sekä toimenpiteiden toteutuksen ja vaikutusten seurannasta saatavat tulokset.

Aiempaa enemmän tullaan kiinnittämään huomiota ilmastomuutoksen vaikutuksiin, vesiympäristölle haitallisiin ja vaarallisiin aineisiin sekä taloudellisiin tarkasteluihin. Paljon vesiä jäi ensimmäisellä suunnittelukierroksella tarkastelematta. Nyt tarkasteluun otetaan mukaan aiempaa pienempiä vesimuodostumia. Riittämätön vesien tilaa koskeva aineisto tulee olemaan yksi vesienhoidon keskeisistä haasteista.

Ympäristölainsäädännössä on tapahtunut muutoksia

Vesienhoidon suunnitteluun vaikuttavaa lainsäädäntöä on uusittu ja sitä on myös tullut lisää.

Vesienhoitolaki on nyt **laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä**. Merenhoidosta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa merenhoidon järjestämisestä. Meren- ja vesienhoidon suunnittelu sovitetaan yhteen. On tärkeää huolehtia siitä, että niin vesienhoidossa kuin merenhoidossa rannikkoalueella tehtävät tilan arvioinnit ja seurannat tukevat toisiaan. Vesienhoidon toimenpiteillä vaikutetaan myös meren tilaan.

Uudistettu **vesilaki** astui voimaan vuoden 2012 alusta. Haja-asutuksen jätevesihuollon tehostamiseen liittyvät ympäristönsuojelulain muutos ja **valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla** tulivat voimaan vuonna 2011.

Ympäristölle vaaralliset ja haitalliset aineet nousevat aiempaa keskeisemmin esille myös vesienhoidossa. Valtioneuvoston **asetus vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista** ja asetusmuutos sisältää ympäristölaatuunormeja aineille tai aineryhmille, jotka vaikuttavat pintavesien kemiallisen tilan arviointiin.

Laki ja asetus tulvariskien hallinnasta edellyttävät tulvariskien tavoitteiden ja vesienhoidon tavoitteiden yhteen sovittamista.

Vesienhoito liittyy merenhoitoon ja tulvariskien hallintaan

Vesienhoidon suunnittelu liittyy keskeisesti merenhoidon ja myös tulvariskien hallinnan suunnitteluun. Niiden toimeenpanon taustalla ovat samanlaiset Euroopan valtioita sitovat direktiivit kuin vesienhoidolla. Merenhoitoa koskee Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004) ja tulvariskien hallintaa Laki tulvariskien hallinnasta (620/2010).

Lainsäädäntö edellyttää, että vesienhoidon, merenhoidon ja tulvariskien hallinnan suunnittelu ottaa huomioon toistensa tavoitteet ja toimenpiteet. Valtakunnallisen merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelmaan sisällytettävät valuma-alueita ja rannikkoalueita koskevat toimenpiteet esitetään pääosin vesienhoitosuunnitelmissa. Toimenpiteet sovitetaan rannikkoalueella yhteen. Merenhoitosuunnitelmaan sisältyy muitakin teemoja kuin mitä vesienhoitosuunnitelmissa käsitellään, kuten esimerkiksi kalasto ja kalastus sekä luonnon monimuotoisuus. Merenhoitosuunnitelmien toimet sovitetaan yhteen muiden Itämeren maiden kanssa.

Merenhoidon suunnittelun ensimmäinen kuuleminen toteutettiin keväällä 2012 ja se koski alustavaa arviota meren tilasta ja tilatavoitteista. Vuonna 2014 pyydetään palautetta seurantaohjelmasta sekä merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelmista samanaikaisesti vesienhoidon vastaavan kuulemisen kanssa.

Tulvariskien hallinnan suunnittelussa on vuonna 2011 kuultu kansalaisia ja sidostahoja merkittävistä tulvariskialueista. Myöhemmin on mahdollista osallistua tulvariskien hallintasuunnitelmien kuulemiseen samanaikaisesti vesien- ja merenhoidon kuulemisen kanssa vuonna 2014–2015. Alueellista yhteistyötä varten on nimetty tulvaryhmät, joiden toiminnalla on liittymäkohtia vesienhoitotyöhön.

Vesienhoidossa otetaan huomioon myös **juomavesi-, luonto- ja lintudirektiivin** tavoitteet.

Lisätietoa merenhoidon suunnittelusta löydät osoitteesta: www.ymparisto.fi/merenhoito

Lisätietoa tulvariskien hallinnan suunnittelusta löydät osoitteesta: www.ymparisto.fi/tulvat

Ilmastonmuutos ja tulvariskit tulee ottaa huomioon

Ilmastonmuutos heijastuu vesistöihin monella tavalla. Tämän huomioon ottaminen toimenpiteiden suunnittelussa on aiempaa tärkeämpää. Vesienhoitosuunnitelmissa esitetään vesienhoitoalueittainen arvio ilmastonmuutoksen vaikutuksista. Toisella hoitokaudella muun muassa kunnostushankkeissa ja säännöstelyn kehittämisessä tulee aikaisempaa paremmin ottaa huomioon sekä ilmastonmuutokseen että tulvariskeihin varautuminen siten, että hankkeissa voidaan mahdollisuuksien mukaan edistää eri tavoitteita.

Uudet strategiat ja ohjelmat luovat työlle pohjaa

Vesienhoidon ensimmäisen suunnittelukierroksen jälkeen on tehty tai käynnistetty useita vesienhoitoon vaikuttavia ohjelmia ja strategioita. Näitä ovat mm. kansallinen vesistökuunnostusstrategia, kansallinen kalatierstrategia, pienvesien ennallistamisohjelma, vesitalousstrategia 2011–2020, soiden ja turvemaiden kestävä ja vastuullisen käytön ja suojelun kansallinen strategia sekä alueelliset metsäohjelmat.

- [Vesitalousstrategia](#) 2011–2020
- [Kunnostusstrategia](#)
- [Kalatierstrategia](#)
- Ehdotus soiden ja turvemaiden kestävä ja vastuullisen käytön ja suojelun [kansalliseksi strategiaksi](#)
- Alueelliset [metsäohjelmat](#)

Kalatierstrategiassa ja kunnostusstrategiassa on kuvattu kattavasti keskeiset kunnostuksia ja vaelluskalantojen elvyttämistä koskevat kysymykset, jotka osin koskevat myös Tornionjoen vesienhoitoaluetta.

Valtion rooli kunnostushankkeiden toteuttajana tulee pienenevään selvästi. Näin ollen kunnostusten rahoitus pohjaa tulee laajentaa. Keskeistä on myös kehittää yhteistyömalleja mm. vesialueen omistajien, hyödynsaajien ja haitan aiheuttajien kesken. Kunnostustarpeessa olevien pintavesien arviointia tulee parantaa. Lisäksi tulee edelleen kehittää kunnostusmenetelmiä sekä toimintatapoja, joilla voidaan tapauskohtaisesti valita kustannustehokkaimmat menetelmät vesien ekologisen tilan parantamiseksi.

Kalatiehankkeissa keskeisintä on yhteistyön lisääminen ja rahoituspohjan laajentaminen, mutta myös tutkimusta ja seurantaan tarvitaan. Lisäksi on toteutettava muita, vaelluskalantoja elvyttäviä ja suojelevia toimenpiteitä.

Muita suunnitteluun vaikuttavia hankkeita

Maatalouden tärkein vesiensuojelun ohjauskeino on maatalouden ympäristötuki. Seuraavan ympäristötukiohjelmakauden valmistelu on käynnissä. Maatalouden vesiensuojelun tehostamiseksi on Lounais-Suomessa jatkettu ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön yhteisrahoituksella laajaa kolmevuotista pilottihanketta (TEHO Plus).

Metsätalouden toimenpiteiden suunnitteluun vaikuttavat valtioneuvoston hyväksymä kansallinen metsäohjelma 2015, alueelliset metsäohjelmat sekä parhaillaan uudistettavana oleva metsälaki. Turvetuotannon ympäristönsuojeluohjeen uudistaminen aloitetaan. Keski-Suomessa aloitettiin kolmevuotinen turvetuotannon ja metsätalouden vesiensuojelun pilottihanke (TASO), jonka tavoitteena on edistää turvetuotannon ja metsätalouden kuormitusta tehokkaimmin vähentäviä toimenpiteitä sekä kokeilla uusia vesiensuojelumenetelmiä. Kalankasvatuksen ympäristönsuojeluohjeen uudistustyö on valmistunut. Lisäksi valmistellaan kalankasvatuksen sijainninhjaus -strategiaa,

Pohjavesien suojelua on edistetty vesienhoidossa tunnistetuilla selvitys- ja riskialueilla suojelusuunnitelmien laatimiseksi.

Toimeenpanon resurssien varmistaminen

Resurssien riittävyys on noussut keskeisesti esille tulevalla vesienhoitokaudella. Tulevaisuudessa tarvitaan yhä enemmän ulkopuolisia monipuolisempia rahoituslähteitä. EU-rakennerahastokausien päätyminen vuoden 2013 loppuun ja uuden ohjelman sisältö tulee osaltaan vaikuttamaan rahoitusmahdollisuuksiin. Myös Kemera-rahoituksen turvaaminen metsätalouden toimenpiteiden toteutuksessa on tärkeää.

Toisella vesienhoitokaudella tulisi kiinnittää aiempaa enemmän huomiota muutosten todentamiseen pinta- ja pohjavesissä riittävin seurantatiedoin. Tietoja vesien tilasta tarvitaan muun muassa paineiden tunnistamiseksi, toimenpiteiden kohdentamiseksi ja toisaalta vesienhoidon toimenpiteiden vaikuttavuuden selvittämiseksi. Myös uusia työkaluja tulee kehittää tietotarpeen kasvamisen ja toisaalta seurannan resurssien niukkenemisen takia. Toisella vesienhoitokaudella on tavoitteena ottaa vesienhoidon suunnittelun piiriin nykyistä edustavammin pieniä vesimuodostumia. Haasteena tulee olemaan seurannan resurssien riittävyys.

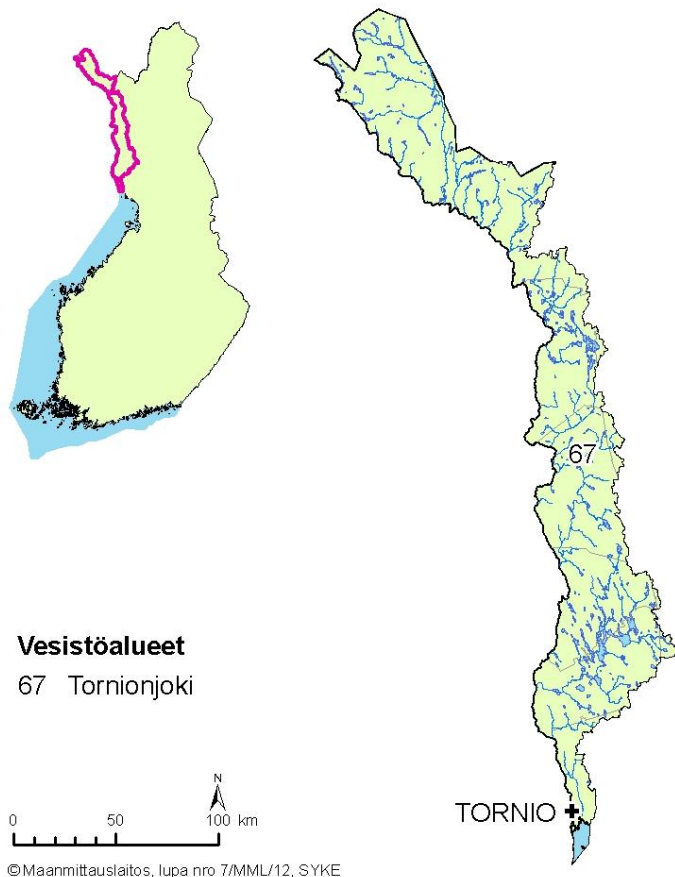
Tornionjoen vesienhoitoalue

Käytännön vesienhoitotyö tehdään vesienhoitoalueilla. Tornionjoen vesienhoitoalue sijoittuu Suomen ja Ruotsin Lappiin. Tässä luvussa kuvataan vesienhoitoalueen Suomen puoleista aluetta ellei toisin mainita ja tarkastellaan sen vesienhoidon haasteita.

Alueen vesistöt ja vesienhoidolliset haasteet

Vesienhoitoalueet on muodostettu siten, että ne sisältävät kokonaisia vesistöalueita. Näin ollen ne voivat jakaantua useiden valtioiden alueille. Tornionjoen vesienhoitoalueesta reilu kolmannes sijoittuu Suomen ja loput Ruotsin Lappiin sekä vähäisiltä osin Norjan Finnmarkiin. Suomi ja Ruotsi laativat alueilleen vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat, jotka sovitetaan yhteen. Mahdollisuuksia yhteisen vesienhoitosuunnitelman laatimiseksi tarkastellaan työn edetessä.

Tornionjoen vesienhoitoalue kattaa Tornionjoen vesistöalueen ja Tornionjoen suun edustan merialueen. Tornionjoen vesistö Suomessa ulottuu Perämeren rannikolta Pohjois-Lapin käsivarteen saakka (kuva 4). Vesistöalue muodostuu kahdesta päähaarasta, Ruotsin puolelta tulevasta Tornionjoesta sekä Muonionjoesta, joka virtaa pitkin Ruotsin ja Suomen rajaa. Ruotsin puolella Tornionjoki on luonteeltaan erikoinen kahteen suuntaan laskeva joki (ns. bifurkaatiojoki). Junosuvannossa Tornionjoen pääuomasta haarautuu Tärräntöjoki, joka laskee etelään Kalixjokeen. Yli puolet Ruotsin puoleisen Tornionjoen latvaosien vedestä virtaa Kalixjoen vesistöön. Tornionjoki on tärkein Itämeren lohien kutujoki.

Kuva 4. Vesistöaluejako Tornionjoen vesienhoitoalueella.

Tornionjoen vesienhoitoalueen Suomen osan pinta-ala on 14 587 km², mikä on reilu kolmannes koko Tornionjoen kansainvälisen vesienhoitoalueen pinta-alasta. Vesienhoitoalueeseen sisältyy Suomessa rannikkovesialuetta 107 km² ja sisävesialueita 666 km². Ruotsin puolella vesistöalueen pinta-ala on 25 393 km² ja Norjan puolella 284 km². Järviä vesistöalueen pinta-alasta on 1 858 km² (4,6 %).

Kuormittava toiminta vesienhoitoalueella painottuu Tornionjoen vesistön alaosalle, missä ihmistoiminnasta peräisin oleva fosfori- ja typpikuormitus on lähes puolet ravinteiden kokonaisainevirtaamista. Maatalous ja haja-asutus ovat suurimmat sisävesien päästölähteet tällä alueella. Teollisuuden päästöt kuormittavat suoraan rannikkovesiä. Perkaukset, metsä- ja suo-ojitukset ovat heikentäneet monien pienten virtavesien tilaa. Hyvän tilan saavuttaminen vuoteen 2015 mennessä ei ole mahdollista kaikissa vesissä. Tilatavoitteen saavuttamisajankohtaa siirrettiin Martimojoen, Palojoen ja Alaisenjoen osalta vuoteen 2021. Monien rehevöityneiden järvien tilan parantaminen ei ole mahdollista lyhyellä aikavälillä. Ratas-, Aalis- ja Lampsi-järvien tavoitetila arvioidaan saavutettavan vuonna 2021. Syynä on aiempi liiallinen kuormitus, josta toipuminen vie aikansa.

Suuret ympäristöä muuttavat hankkeet voivat myös aiheuttaa riskin, ettei asetettuja ympäristötavoitteita saavuteta. Tällaisia ovat mm. kaivoshankkeet, joita on vesienhoitoalueella vireillä sekä Suomen että Ruotsin puolella.

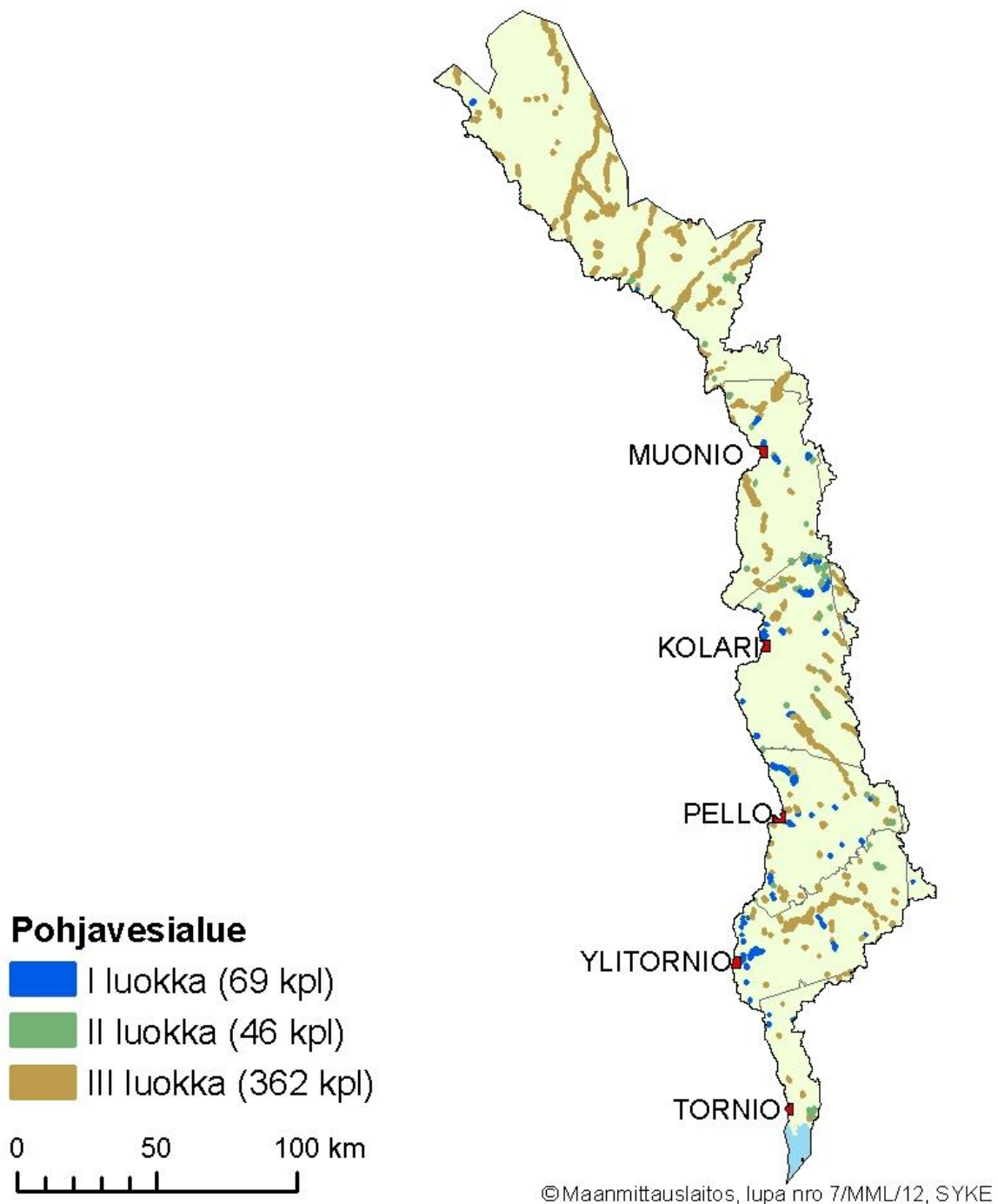
Rannikkovedet

Tornionjoen vesienhoitoalueen rannikkovedet kattavat Tornionjoen suualueen rannikkovedet. Joet tuovat Perämereen runsaasti makeaa vettä, jonka mukana valuma-alueelta kulkeutuu humusta ja ravinteita. Terästeollisuutta on rannikolla Torniossa. Lisäksi Tornion ja Haaparannan puhdistetut jätevedet laskevat Tornionjoen suulle. Rannikkovesiä luonnehtivat alhaisen suolapitoisuuden lisäksi mataluus ja pitkä jääpeitteinen talvikausi. Rantavyöhyke muuttuu jatkuvasti maankohoamisen vaikutuksesta.

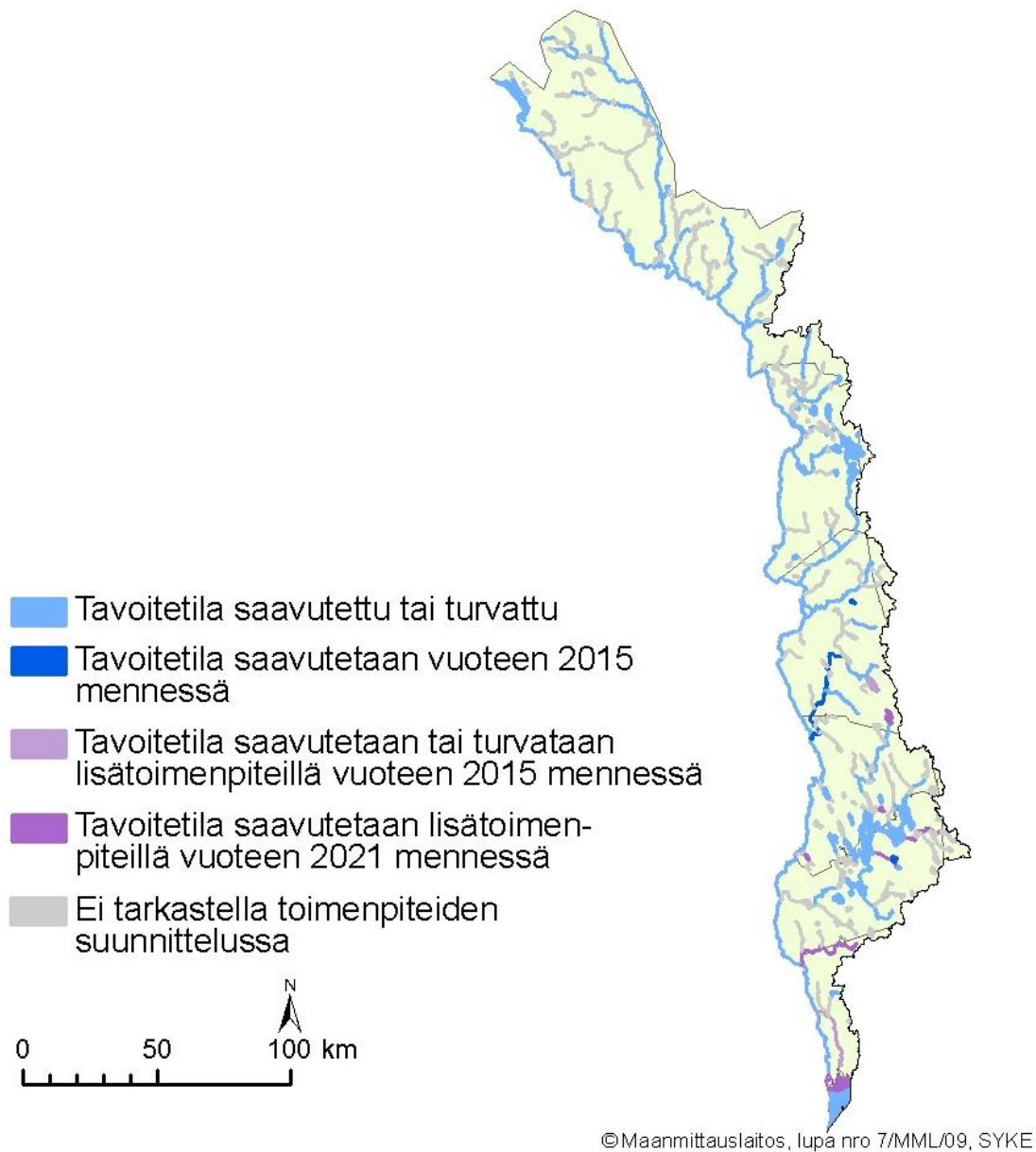
Satamien sekä väylien rakentaminen on muuttanut rantaviivaa ja meren pohjaa Tornion edustalla. Rannikko- ja merialueelle kohdistuu kasvavia paineita. Perämerelle on suunnitteilla lukuisia tulivoimapuistoja, jotka sijoittuisivat matalikkoalueille.

Pohjavedet

Tornionjoen vesienhoitoalueella sijaitsevista pohjavesialueista 105 soveltuu vedenhankintaan. Merkittävimmät pohjavesivarat liittyvät usein kymmenistä jopa satoihin kilometreihin pitkiin harjujaksoihin (kuva 5). Nykyisellään hyödynnetään vajaa 20 % I-luokan pohjavesialueilla muodostuvasta pohjavedestä. Kokonaisuutena alueen pohjavedet ovat hyvässä tilassa. Laajoja peltoalueita ei ole pohjavesialueilla ja peltoviljelyn torjunta-aineiden käyttö on hyvin vähäistä. Teollisuuden tai pilaantuneiden maiden kohteista ei ole muodostunut merkittäviä riskejä tarkasteltaville pohjavesialueille. Tiesuolauksesta ei ole todettu aiheutuvan merkittäviä haittoja pohjavesien laadulle.

Kuva 5. Tornionjoen vesienhoitoalueen pohjavesialueet.

Kuva 6. Vesienhoitosuunnitelmassa 2009 esitetty arvio lisätoimenpiteiden tarpeesta Tornionjoen vesienhoitoalueen pintavesissä sekä arvioitu vuosi, jolloin tilatavoite on mahdollista saavuttaa.

Vesienhoitoalueen keskeiset kysymykset

Keskeiset kysymykset antavat viitteitä siitä, mihin kysymyksiin vesienhoitosuunnitelmassa ja toimenpideohjelmassa aiotaan kiinnittää toisella suunnittelukierroksella erityistä huomiota. Voit palautteessasi ottaa kantaa esimerkiksi siihen, onko keskeiset asiat tuotu riittävän hyvin esille vai onko syytä painottaa myös muita asioita.

Vesienhoidon perusteemat

Ensimmäisellä suunnittelukierroksella Tornionjoen vesienhoitoalueen keskeiset kysymykset liittyivät seuraaviin pääteemoihin:

- Haja-asutuksen vesihuollon parantaminen ja pohjavesien suojeleminen
- Hajakuormituksen vähentäminen
- Tulvista aiheutuvien haittojen vähentäminen
- Vesirakentamisesta ja säännöstelystä aiheutuneiden haittojen lieventäminen
- Vesistöjen kunnostus

Tärkeät vesienhoidon perusteemat eivät ole muuttuneet. Tässä asiakirjassa käsitellään Tornionjoen vesienhoitoalueella vuosien 2016–2021 aikana vesienhoidon kannalta tärkeitä asioita. Esille on nostettu myös seikkoja, joilla on huomattavaa alueellista tai paikallista merkitystä. Keskeisiä kysymyksiä ei ole asetettu tärkeysjärjestykseen, vaan tarkastelu on tehty teemoittain ja sitä on laajennettu ottaen huomioon suunnitelmaan vaikuttava yleinen kehitys ja tiedon karttuminen.

Keskeistä on myös jatkaa kaikkien vesienhoitosuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden toteutusta ja seuranta suunnitellussa aikataulussa ja myös niissä vesimuodostumissa, jotka saavuttavat tavoitteena olevan hyvän tilan. Vastaavasti jo hyvässä tai erinomaisessa tilassa olevien vesimuodostumien tilan heikentäminen tulee estää.

Asutuksen vesihuollon parantaminen ja pohjavesien suojeleminen

Vesihuollon riskit hallintaan

Vesienhoidon toisella suunnittelukaudella keskitetyn vesihuollon riskien hallinta painottuu vedenottamoista jätevesien puhdistukseen ja vesistöön johtamiseen saakka. Vesihuollon verkostojen, laitteiden, vedenottamoiden ja jätevedenpuhdistamoiden hyvään hoitoon ja tarvittaviin uusinvestointeihin tulee panostaa entistä enemmän ja suunnitelmallisemmin. Erityisesti vesihuoltoverkostojen saneerausvolyyymi on ollut liian pieni suhteessa verkostojen ikään ja kuntoon, minkä seurauksena on syntynyt korjausvelkaa ja järjestelmien toimintavarmuus on heikentynyt. Jätevedenpuhdistuksen keskittämistä selvitetään Meri-Lapin alueella ja mahdolliset toimenpiteet sijoittuvat vuoden 2016 jälkeiselle ajalle.

Pohjavesistä tarvitaan lisää tietoa

Suurin osa Lapin pohjavesialueista on vielä tutkimatta. Tutkimattomien III luokan pohjavesialueitten määrä kaikista luokitelluista pohjavesialueista on lähes 80 %. Meneillään oleva Pohjavesien suojeleminen ja kiviaines-
huollon yhteensovittaminen (POSKI) -hanke tuottaa tietoa näistä kohteista. POSKI-hankkeessa tehdään III luokan pohjavesialueilla peruspohjavesitutkimuksia, joiden tarkoituksena on mahdollistaa hyvän ja turvallisen pohjaveden saanti vesilaitoksille yhdyskuntien vesihuoltoon jatkossakin. Tutkittujen pohjavesialueiden luokitus tarkistetaan tutkimustulosten perusteella. POSKI-hanke kartoittaa myös hankealueen I luokan poh-

javesialueiden suojelusuunnitelmatarvetta sekä riskitoimintoja, kuten maa-ainestenottoalueiden aiheuttamia ympäristöriskejä.

Pohjavesialueiden suojelussa jatkossakin on keskeistä sijoittaa pohjaveden laadulle riskialttiit toiminnot riittävän etäälle suojeltavista pohjavesikohteista, sekä estää pohjaveden määrää vähentävät tai merkittävästi uhkaavat toimenpiteet tarvittavilla alueilla.

Hajakuormitus ja turvetuotanto

Hajakuormitusta on kaikki sellainen ihmistoiminnasta lähtöisin oleva kuormitus, mitä joutuu vesistöihin lähinnä maa- ja metsätaloudesta sekä haja-asutuksesta. Hajakuormituksen vaikutukset korostuvat pienissä vesistöissä mutta kuormitus lisää osaltaan suurtenkin vesistöjen rehevöitymisongelmia. Hajakuormituksen vähentämiseen vaikuttavat toimenpiteet perustuvat pitkälti taloudellisiin ja tiedollisiin ohjauseinoihin ja yksittäisten toimijoiden lukumäärä on suuri. Turvetuotantoa on tarkasteltu tässä yhteydessä siksi, että sen vesistövaikutukset ovat verrattavissa haja-kuormituksen vaikutuksiin.

Merkittävä puute kuormituksen vaikutusten arvioinnissa on kiintoainekuormituksen huomioiminen vesistön tilaluokittelussa. Kiintoainekuormitus samentaa vettä ja muuttaa pohjien laatua. Selkeimmin vaikutukset ilmenevät kasvillisuudessa, pohjaeläimissä, kaloissa ja kalojen kutualueilla. Kiintoaine- tai humuspitoisuuksia ei kyetä ottamaan huomioon vesistön tilan arvioinnissa toisellakaan suunnittelukierroksella raja-arvojen edelleen puuttuessa.

Haja-asutuksen vesistökuormitusta vähennetään

Haja-asutuksen aiheuttama kuormitus vähenee sitä mukaa, kun keskitettyä viemärointiä laajennetaan ja kun viemäriverkostojen ulkopuolella parannetaan vesiensuojelua. Vesienhoidon suunnittelun ensimmäisellä kaudella arvioitiin, että vesienhoitoalueella saadaan n. 3 900 maaseudun asukasta keskitetyn viemäroinnin piiriin vuoteen 2015 mennessä. Vuoden 2011 loppuun mennessä tästä tavoitteesta on saavutettu neljäsosa. Kokonaistavoitteesta jäätäneen jonkin verran, joten osa viemärointitavoitteesta siirtyy toiselle vesienhoidon suunnittelukaudelle. Kiinteistön omistajien neuvontaa jätevesiasioissa on tarpeen jatkaa edelleen.

Metsätalouteen teknis-taloudellisesti parhaita toimenpiteitä

Metsätalouden haitallisten vaikutusten ehkäisyssä vesienhoitoalueen keskeisimpiin alueisiin kuuluvat vaikutuksille herkät latvavesistöt, joilla vesistöihin kohdistuvaa kuormitusta tulee vähentää.

Lapin metsäohjelman uudet hakkuutavoitteet ovat noin 97 000 ha. Kunnostusojituksia tehtiin aiemmalla metsäohjelmakaudella noin 5 500 ha/vuodessa, mikä on noin puolet asetetuista tavoitteista. Uuden metsäohjelman kunnostusojitustavoite on noin 10 000 ha/v. Lannoituspinta-alojen tavoitteita on laskettu uudessa ohjelmassa 1 500 ha:sta 600:aan ha:iin. Metsäteiden rakentamis- ja perusparantamistavoitteet ovat noin 800 km/vuodessa.

Lapin metsäohjelman yhtenä strategisena linjauksena on vesiensuojelun tehostaminen metsätaloudessa. Perustasoa tehokkaampien vesiensuojelutoimenpiteiden käytön laajentaminen tulee olemaan keskeistä koko vesienhoitoalueella. Lisätoimenpiteinä ensimmäisellä suunnittelukaudella esitettyä vesiensuojelutoimenpiteiden suunnittelua ja toteutusta kehitetään edelleen ja vesiensuojelukoulutusta järjestetään metsäammattilaisille ja koneurakoitsijoille. Metsätaloustoimenpiteiden suunnittelussa tulisi lisätä valuma-alueen suunnittelua erityisesti herkillä latvavesillä ja ongelma-alueilla. Vesiensuojeluhankkeita toteutetaan luonnonhoitohankkeina. Lisätiedon tarvetta on etenkin metsätalouden muuttamien valuma-alueiden tilasta ja niiden kunnostustarpeesta.

Maatalouden toimenpiteet käytäntöön

Maatalous on keskittynyt vesienhoitoalueen eteläosiin. Parhailaan valmistellaan tulevan ohjelmakauden maatalouden ympäristötukiohjelmää. Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seuranta tutkimuksen mukaan maatalouden fosfori- ja typpitaset Lapissa ovat laskeneet vuodesta 1995 vuoteen 2009. Kuormituksen vähentämisen kannalta karjatalouden keskittymäalueilla keskeistä on peltoviljelyn ravinnetaseiden ja tyydyttävää korkeampien pellon fosforilukujen alentaminen. Näihin voidaan vaikuttaa mm. suuntaamalla investointitukia uusiin kotieläintalouden vesiensuojelua edistäviin sekä maan rakenteen parantamiseen tähtääviin toimiin. Turvemaapeltojen karjanlantalannoituksen ravinnekuormituksen vähentämistoimenpiteiden tutkimis- ja kehittämistarve tulee edelleen olemaan ajankohtainen. Vesienhoitoalueella on tarpeen korottaa vesistövaikutusten kannalta potentiaalisimmat riskialueet ja arvioida maatalouden vesiensuojelutoimenpiteiden kohdentamista aiempaa tarkemmin.

Turvetuotannon vesiensuojelua tehostetaan

Turvetuotannon osuus kokonaiskuormituksesta on vesienhoitoalueiden mittakaavassa pieni, mutta sillä on merkitystä vesistöihin vaikuttavana tekijänä erityisesti niillä vesistöalueilla, minne tuotantoa on keskittynyt. Turvetuotantoalueilta huuhtoutuu vesistöihin etenkin kiintoainetta, ravinteita ja rautaa. Vuoden 2012 alkupuolella uusia turvetuotantoalueita oli vesienhoitoalueella lupavaiheessa reilut 100 ha. Vesiensuojelu on tehostunut ajan myötä ja nykyään lähes poikkeuksetta edellytetään ympärivuotista pintavalutusta ainakin uusille tuotantoalueille ja luvan tarkistamisen yhteydessä myös vanhoille alueille, jos se suinkin on mahdollista. Pintavalutus oli vuonna 2010 käytössä kesällä 77 %:lla ja talvella 44 prosentilla tuotantoalueista.

Soiden ja turvemaiden kestävä ja vastuullisen käytön ja suojelun kansallisen strategian mukaan turvetuotannon vesistövaikutuksia vähennetään sijainnin ohjauksella kohdentamalla turvetuotantoa ojitetuille tai muuten luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneille soille. Sijainninohjauksessa painottuvat myös kosteikkoluonnon muut arvot. Turvetuotannossa tulee ottaa laajemmin käyttöön tehokkaampia vesiensuojelutoimenpiteitä ja vesiensuojelussa tulee painottaa ylivalumatilanteiden hallintaa ja ympärivuotista vesienkäsittelyä.

Ympäristölle haitalliset ja vaaralliset aineet

Vesistö- ja päästötietojen saaminen ympäristölle haitallisista ja vaarallisista aineista on ehdoton edellytys vesienhoidon onnistumiselle. Ilman riittäviä tietoja kemiallisen tilan määrittely on mahdotonta. Tämä tietovaje tulee täyttää lisäämällä haitallisten aineiden seuranta ja tarkkailua kaikkialla, missä on oletettavissa niiden pääsyä pinta- tai pohjavesiin.

Kaivokset ja muut suuret teollisuuslaitokset ovat paikallisesti merkittäviä kuormittajia, joilla on vaikutusta lähialueen veden laatuun. Kaivostoiminta on kestoiltaan pitkäaikaista, mutta sen ympäristövaikutukset ovat usein vielä paljon pitkäaikaisempia kuin itse toiminta. Ongelmat saattavat ilmetä myös viiveellä. Uusia kaivoksia on aloittamassa toimintaansa vesienhoitoalueella. Kaivannaisteollisuuden vesistö päästöt sisältävät usein mm. raskasmetalleja, jotka voivat olla vesieliöstölle haitallisia tai suurina määrinä jopa myrkyllisiä. Useimmilla kaivoksilla, joilla on rikastamo, jätevettä kierrätetään osittain tai täydellisesti. Tämä vähentää alapuolisen vesistön kuormitusta. Haitalliset aineet ja niiden hallinta ovat varsinkin paikallisesti tärkeä kysymys, jonka merkittävyys vain kasvaa tulevaisuudessa suunniteltujen kaivoshankkeiden ja laajennusten toteutuessa.

Vesienhoitoalueella rannikkovesiin kohdistuu erilaisten haitallisten aineiden kuormitusta kuten terästeollisuudesta peräisin olevia metalleja (nikkeli ja sen yhdisteet, kromi ja sen yhdisteet, sekä sinkki ja sen yhdisteet) sekä syanidia. Haitallisten aineiden pitoisuudet vesistössä jäävät kuitenkin selvästi alle vesiympäristölle vaarallisten ja haitallisten aineiden asetuksessa 1022/2006 asetettujen ympäristölaatumien (EQS). Sinkin pitoisuudet ovat kuitenkin kohonneet taustatasosta. Sinkki ei kuitenkaan kuulu vesiympäristölle vaarallisten ja haitallisten aineiden asetuksessa 1022/2006 lueteltuihin metalleihin.

Orgaanisia tinayhdisteitä on käytetty merialusten pohjamaaleissa estämään levien kiinnittyminen alusten runkoon. Rannikkoalueella orgaanisten tinayhdisteiden esiintymistä on selvitetty pintavedestä, puhdistetusta jätevedestä, kaloista ja sedimentistä. Vesistönäytteistä ei löydetty selvityksen aikana ympäristölaatu- normeja (EQS) ylittäviä pitoisuuksia, mutta orgaanisten tinayhdisteiden (TBT) laskennallinen EQS-arvo ylittyi kuitenkin sedimentissä. Sedimentin raja-arvoa ei kuitenkaan ole määritelty edellä mainitussa vesiympäristölle vaarallisten ja haitallisten aineiden asetuksessa. Vastaava tilanne on tyypillinen muullakin Suomen rannikolla. Orgaanisten tinayhdisteiden (TBT) löytyminen merisedimentistä osoittaa tarvetta jatkotutkimukselle. TBT pitää huomioida erityisesti mahdollisten vesistöruoppausten yhteydessä.

Elohopeaa kertyy pohjoisille alueille ilmaperäisen kaukokulkeuman kautta eri puolilta Eurooppaa ja sen ulkopuolelta. Myös maankäytön (metsätaloustoimenpiteet) on arvioitu vaikuttavan elohopeakuormitukseen. Elohopea päätyy lopulta vesistöihin ja eliöstöön. Elohopeapitoisuuksia seurataan sekä ympäristöhallinnon seurantaohjelmissa että tarvittaessa velvoitetarkkailuissa. Vesistöjen kemiallisen tilan luokittelussa käytettävä elohopean ympäristölaatu- normi (EQS) on muuttunut ensimmäisen vesienhoitokierroksen raportoinnin jälkeen. Ympäristölaatu- normi on asetettu nykyisin vesiympäristölle vaarallisten ja haitallisten aineiden asetuksessa (1022/2006) ahvenelle ja raja- arvo on myös tiukentunut.

Ympäristölle vaarallisten ja haitallisten aineiden seuranta- a toteutetaan lupavelvollisten toimijoiden velvoitetarkkailuohjelmien yhteydessä silloin kun siihen tarvetta todetaan. Lisäksi ympäristöhallinnolla on oma haitallisten aineiden seurantaohjelma. Velvoitetarkkailuohjelmia tarkistetaan ja muutetaan vastaamaan asetuksen 1022/2006 määräyksiä.

Vesistörakentaminen, säännöstely ja kunnostukset

Kunnostushankkeita toteutetaan yhteistyössä

Valtion rooli pienentyy kunnostushankkeiden toteuttajana, minkä vuoksi tarvitaan yhteistyötä ja itsenäistä toimintaa. Yhteistyön lisääminen ja rahoitus- pohjan laajentaminen ovat edellytys kunnostushankkeiden jatkumiselle.

Vuoden 2012 jälkeen kalataloudellisiin kunnostushankkeisiin pyritään saamaan muitakin rahoittajia kuin valtio. Lapin ELY-keskuksen kautta rahoitettavat virtavesien kalataloudelliset kunnostukset kohdennetaan jokikohteisiin, joilla on huomattavaa merkitystä uhanalaisten vaelluskalakantojen lisääntymisen ja poikastuotannon kannalta.

Säännöstelyn keskeiset asiat

Merkittävimmät toimet säännöstelyjen vesien kannalta ovat Tengeliönjoen vesistön säännöstelyn kehittämishanke ja vaellusyhteyden avaaminen Tornionjoelta Tengeliönjoen vesistöön. Säännöstelyjen kehittämishankkeissa tulee huomioida paitsi vesienhoidon tavoitteet, niin myös tulvariskien hallinnan tavoitteet ja näiden tavoitteiden yhteensovittaminen.

Vesien- ja merenhoidon yhteensovittaminen

On tärkeää huolehtia siitä, että Perämeren erityisolosuhteet otetaan riittävästi huomioon merenhoidon suunnittelussa. Tilan arviointi ja seuranta rannikkoalueella sovitetään yhteen merenhoidon ja vesienhoidon välillä. Perämeren rannikkovesien tilaa voidaan parhaiten parantaa valuma-alueella tehtävien toimenpiteiden avulla. Vesienhoidon toimenpiteillä vaikutetaan myös meren tilaan. Perämeren vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden kartoittamishanke (VELMU) tukee merenhoidon suunnittelun lisäksi vesienhoidon suunnittelua rannikkoalueilla.

Pääosa Perämereen päätyvistä ravinteista on peräisin valuma-alueen luontaisesta huuhtoumasta. Hydrologiset olosuhteet vaikuttavat voimakkaasti alueelle tulevan huuhtouman määrään ja laatuun. Ulkoista ravinnekuormitusta tulee maa- ja metsätaloudesta, asutuksesta sekä turvetuotannosta. Perämeren rannikkoalueen teollisuuden ja yhdyskuntien ravinnekuormituksen vaikutukset kohdistuvat suoraan rannikkovesien tilaan.

Ensimmäisellä vesienhoitokaudella Tornion edustan sisempi rannikkoalue luokiteltiin tyydyttäväksi pääasiassa rehevyyttä kuvaavan klorofyllipitoisuuden perusteella. Ruotsin puolella Haaparannan edustalla rannikon hyvän tilan arvioitiin olevan riskissä kemiallisen tilan perusteella. Tilaluokituksen kriteereitä on tarpeen yhtenäistää ja selvittää tarkemmin mm. rannikkoalueiden kemiallista tilaa.

Lisääntyneiden käyttöpaineiden takia on entistä tärkeämpää pyrkiä arvioimaan toteutettujen ja suunniteltujen hankkeiden yhteisvaikutuksia rannikko- ja merialueen tilaan. Uusien hankkeiden suunnittelun yhteydessä tehtäville vedenalaisen luonnon selvityksille tulisi luoda minimivaatimukset ohjaamaan hankkeista vastaavien toimintaa. Sekä vesienhoidon että merenhoidon tavoitteena on rannikko- ja merivesien hyvän tilan saavuttaminen. Vuonna 2015 hyväksyttävässä merenhoitosuunnitelmassa esitetään toimenpiteitä, joilla pyritään saavuttamaan meriympäristön hyvä tila vuoteen 2020 mennessä.

Vesienhoidon ja tulvariskien hallinnan tavoitteiden yhteensovittaminen

Tulvariskien hallinnalla tarkoitetaan sellaisten toimenpiteiden kokonaisuutta, joiden tavoitteena on arvioida ja vähentää tulvariskejä ja estää tai vähentää tulvista aiheutuvia vahinkoja. Tulvariskien hallinnan suunnitteluun kuuluu tulvariskien alustava arviointi sekä tulvakarttojen ja tulvariskien hallintasuunnitelmien laatiminen merkittäville tulvariskialueille. Vesienhoitoalueella on merkittäviksi tulvariskialueiksi nimetty Tornion kaupunki. Muita tulvariskialueita ovat Pello, Vojakkala ja Kaulinranta. Tulvaryhmät asettavat vuoden 2013 alkuun mennessä kullekin vesistöalueelle tulvariskien hallinnan tavoitteet, minkä jälkeen tarkastellaan toimenpiteitä, joilla päästäisiin tavoitteisiin. Näiden toimenpiteiden vaikutukset vesienhoitosuunnitelmien ympäristötavoitteisiin on otettava huomioon ja vastaavasti tulvasuojelussa on huomioitava vesienhoidon tavoitteet.

Tiedotus ja tärkeimmät tietolähteet

Tässä kerrotaan tiivistetysti mitkä vesienhoidon toisen suunnittelukierroksen tärkeimmät suunnitteluasiakirjat ovat, milloin ne tulevat kuultavaksi, missä asiakirjat pidetään nähtävillä sekä mistä saa lisätietoa.

Vesienhoidon toisella suunnittelukierroksella valmistellaan seuraavat asiakirjat, joihin toivotaan eri tahojen kannanottoja puolen vuoden kuulemisten aikana:

- Vesien tila hyväksi yhdessä. Vaikuta vesienhoidon työohjelmaan ja keskeisiin kysymyksiin Tornionjoen vesienhoitoalueella 2016–2021 (kuuleminen: 15.6.–17.12.2012).
- Ehdotukset vesienhoitosuunnitelmiksi vuoteen 2021 (kuuleminen: lokakuu 2014 – maaliskuu 2015)

Tornionjoen vesienhoitoaluetta koskevat kuulutukset ja asiakirjat pidetään nähtävillä alueen kuntien kunnanvirastoissa sekä ELY-keskuksessa. Lisäksi asiakirjoihin voi tutustua internetissä. Kuulemista koskevat lehti-ilmoitukset julkaistaan keskeisimmissä sanomalehdissä (Lapin kansa, Pohjolan sanomat). ELY-keskukset pyytävät lisäksi lausunnot oman toimialueensa keskeisiltä viranomaisilta, toimijoilta ja muilta tahoilta.

Palautteen voi toimittaa oman alueen ELY-keskuksen kirjaamoon sähköisenä tai postitse. Käsittelyn helpottamiseksi ja nopeuttamiseksi palaute toivotaan word-muodossa. Lisätietoa niin kuulemisista kuin vesienhoidosta yleensä saat oman alueesi ELY-keskuksesta, ks. yhteystiedot tämän asiakirjan lopusta. Myös vesienhoidon yhteistyöryhmässä olevien jäsenten kautta voit vaikuttaa vesienhoitoon. Luettelo oman alueesi yhteistyöryhmästä löytyy internetistä (ohje toisaalta tässä asiakirjassa).

Yhteystiedot

Tornionjoen vesienhoitoalueen yhteystiedot

Lapin ELY-keskus
PL 8060, 96101 Rovaniemi
Puh: +358 29 503 7000, fax: 016 310 340
Sähköposti: [kirjaamo.lappi\(at\)ely-keskus.fi](mailto:kirjaamo.lappi(at)ely-keskus.fi)

Pekka Räinen +358 29 503 7517
Jari Pasanen +358 29 503 7476
Teresa Ojala +358 29 503 7465 (pohjavedet)
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio
PL 2, 95401 Tornio
Puh: +46 922 616 80, fax: +46 922 130 02
Sähköposti: [info\(at\)srrjk.fi](mailto:info(at)srrjk.fi)

komission sihteeri
Eira Luokkanen +358 40 526 1106
etunimi.sukunimi@srrjk.fi

Tornionjoen vesienhoitoalue Ruotsissa: www.vattenmyndigheterna.se/Sv/bottenviken

Vesienhoitoalueen yhteistyöryhmä

Luettelot yhteistyöryhmien jäsenistä löydät vesienhoitoalueen verkkosivuilta
www.ymparisto.fi/Tornionjoenalue

Sanasto

Akviferi

Akviferilla tarkoitetaan riittävän huokoista ja läpäisevää maa- tai kallioperämuodostumaa tai kerrosta, joka mahdollistaa joko merkittävän pohjaveden virtauksen tai merkittävän pohjavedenoton.

Ekologinen tila

Ekologisella tilalla tarkoitetaan pintaveden tilan kuvaamista vesieliöstön avulla. Tilaa arvioitaessa otetaan huomioon myös veden laatu ja hydrologiset sekä morfologiset ominaisuudet. Ekologinen tila ilmaistaan luokittelemalla vedet viiteen luokkaan.

Interkalibrointi

Interkalibrointi on menettely, jossa varmistetaan eri valtioiden käyttämien biologisten seurantatietojen vertailtavuus. Seurantatietoja ovat tietyt edustavat lajit tai lajiryhmät ja niistä saadut ekologiset luokittelutiedot.

Kasviplankton

Kasviplanktonit ovat pieniä mikroskooppisia kasveja (leviä), jotka kelluvat vapaasti pintavesien ylimmissä kerroksissa.

Kemiallinen tila

EU-tason lainsäädännössä määriteltyjen prioriteettiaineiden ja niille säädettyjen ympäristölaatumormien mukainen luokittelu. Kemiallinen tila on hyvä, jos aineiden ympäristölaatumormit eivät ylitä. Ympäristölaatumormit on asetettu pääsääntöisesti aineiden vedestä mitatuilla pitoisuuksille.

Koordinaattori

Koordinaattori on henkilö, joka huolehtii siitä, että vesienhoitosuunnitelma tehdään ELY-keskuksen osalta. Jokaisella vesienhoitoalueella on tämän lisäksi yksi koordinaattori, joka vastaa kokonaisuudesta.

Kuulemismenettely

Kuulemisella tarkoitetaan määrämuotoista menettelyä, jossa kansalaiset ja eri toimijat voivat lausua mielipiteensä tietyistä asiasta.

Lisätoimenpide ja nykykäytännön mukainen toimenpide

Toimenpiteiden suunnittelun ensimmäisenä vaiheena selvitetään, miten riittäviä jo toteutetut ja vuoteen 2021 mennessä toteutettavat nykyisen toteutuskäytännön mukaiset toimet ovat vesienhoidon ympäristötavoitteiden kannalta. Näitä toimia kutsutaan toimenpideohjelmassa ja toimenpiteiden suunnittelussa **nykykäytännön mukaisiksi** toimenpiteiksi. Toimien laajuutta voidaan arvioida mm. vuotuisen toteuttamismäärän, ja sen kehityksen pohjalta. Mikäli ne eivät ole riittäviä ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi, suunnitellaan **lisätoimenpiteitä**. Lisätoimenpiteet ovat useimmiten samankaltaisia kuin nykyisinkin tehtävät toimet, mutta niitä ehdotetaan toimeenpantavaksi kohdealueella nykyistä laajemmin.

Luokittelu

Vesien tila luokitellaan ihmisen toiminnan aiheuttaman muutoksen perusteella käyttäen vertailukohtana häiriintymättömiä, luonnontilaisia vesiä. Pintavedet luokitellaan niiden biologisen ja kemiallisen tilan perusteella viiteen luokkaan: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä ja huono. Pohjavedet luokitellaan niiden kemiallisen ja määrällisen tilan perusteella kahteen luokkaan, jotka ovat hyvä ja huono.

Perustoimenpiteet

Perustoimet ovat Suomen kansallisen lainsäädännön ja EU-direktiivien edellyttämiä toimenpiteitä.

Pintavesi

Pintavedellä tarkoitetaan maanpäällisiä vesiä, kuten meriä, järviä, jokia ja puroja.

Pintavesimuodostuma

Pintavesimuodostumalla tarkoitetaan pintavesien erillistä ja merkittävää osaa, kuten järveä, tekoallasta, puroa, jokea tai kanavaa, puron, joen tai kanavan osaa, jokisuun vaihtumisaluetta tai rannikkovesien osaa.

Pohjavesi

Pohjavesillä tarkoitetaan kaikkia niitä vesiä, jotka ovat maan pinnan alla vedellä kyllästyneessä vyöhykkeessä ja suorassa yhteydessä kallio- tai maaperään.

Pohjavesimuodostuma

Pohjavesimuodostumalla tarkoitetaan yhtenäisenä vesimassana akviferiin tai akvifereihin varastoitunutta pohjavettä.

Prioriteettiaine

Prioriteettiaineet ovat vesipolitiikan puitedirektiivin liitteessä listattuja aineita tai aineryhmiä. Listassa oleville aineille ehdotetaan toimenpiteitä niiden käytön vähentämiseksi.

SOVA-laki

SOVA-laiksi kutsutaan lakia viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista, joka tuli voimaan 1.6.2005. Laki perustuu EY:n direktiivin suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (2001/42/EY). SOVA-laki mahdollistaa ympäristönäkökohtien ottamisen huomioon aiempaa paremmin jo suunnitelmien ja ohjelmien valmistelun alkuvaiheessa.

Suunnittelun osa-alue

Toimenpideohjelmat kootaan suunnittelussa käytettävistä suunnittelutyön kannalta merkittävistä osa-alueista, kuten reittivesistö, suurvesistön haara tms.

Toimenpideohjelma

Vesienhoitosuunnitelmaan liitettävä luettelo vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavista toimenpiteistä.

Tyypittely

Tyypittelyssä pintavedet (esimerkiksi järvet, joet tai niiden osat) jaetaan niiden luontaisia ominaisuuksia vastaaviin ryhmiin eli tyyppisiin. Tyypit kuvaavat luonnon omaa vaihtelua vesistöissä.

Täydentävät toimenpiteet

Täydentävillä toimenpiteillä tarkoitetaan toimia, jotka ovat tarpeen ja joihin voidaan ryhtyä, mikäli perustoimenpiteillä ei saavuteta vesien hoidolle asetettuja tavoitteita.

Vesienhoito

Vesienhoidolla tarkoitetaan vesipolitiikan puitedirektiivin ja vesienhoitolain mukaista suunnitelmallista toimintaa, jolla pinta- ja pohjavesien laadullista ja määrällistä tilaa ylläpidetään ja parannetaan.

Vesienhoitoalue

Vesienhoitoalueella tarkoitetaan aluetta, joka koostuu yhdestä tai useasta vesistöalueesta sekä niihin yhteydessä olevista pohja- ja rannikkovesistä. Vesienhoitoalue on valtioneuvoston asetuksessa (1303/2004) määritelty vesienhoidon yhteistoiminta-alueeksi.

Vesienhoitosuunnitelma

Vesienhoitoalueen kattava yhteenveto vesien tilasta, ongelmista ja suunnitelluista vesienhoitotoimista.

Vesienhoitolaki

Laki vesienhoidon järjestämisestä eli vesienhoitolaki (1299/2004) on tärkein säädös, jolla vesipolitiikan puitedirektiivi Suomessa pannaan täytäntöön. Laissa säädetään viranomaisten yhteistyöstä, vesien tilaan vaikuttavien tekijöiden selvittämisestä, seurannasta, vesien luokittelusta, vesienhoidon suunnittelusta sekä kansalaisten ja eri tahojen osallistumisesta.

Vesipolitiikan puitedirektiivi (VPD)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2000/60/EY) yhteisön vesipolitiikan suuntaviivoista. Direktiivi tuli voimaan 22.12.2000. Direktiivin tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa vesiä niin, ettei niiden tila heikkene ja että vesistöjen tila on vähintään hyvä koko EU:n alueella vuonna 2015. Suomessa direktiivi on pantu täytäntöön kansallisin säädöksin, joista tärkeimmät ovat laki vesienhoidon järjestämisestä eli vesienhoitolaki sekä sen pohjalta annetut asetukset.

Vesistöalue

Alue, jolle satanut vesi virtaa mereen tietyn joen tai suistoalueen kautta.

Vesiympäristölle haitallinen aine

Vesiympäristölle haitallisella aineella tarkoitetaan vesipolitiikan puitedirektiivin mukaisesti kansallisesti valittuja aineita ja vesipuitedirektiivin mukaisesti vahvistettuja muita kuin vesiympäristölle vaaralliseksi määriteltyjä aineita (ks. kohta Vesiympäristölle vaarallinen aine), jotka voivat aiheuttaa pintaveden pilaantumista.

Vesiympäristölle vaaralliset aineet

Vesiympäristölle vaarallisella aineella tarkoitetaan vesipolitiikan puitedirektiivin sekä vesiympäristöön päästettyjen vaarallisten aineiden aiheuttamasta pilaantumisesta annetun direktiivin tarkoittamia aineita, jotka ovat myrkyllisiä, hitaasti hajoavia ja jotka voivat kertyä eliöstöön.

Yhteistyöryhmä

Yhteistyöryhmä on vesienhoitolain (1299/2004) mukainen eri intressitahoja edustava ryhmä, jonka alueellinen ympäristökeskus on kutsunut koolle. Ryhmä osallistuu vesienhoitoon liittyvien asioiden valmisteluun yhdessä ELY-keskuksen kanssa.

Keskeinen lainsäädäntö

Tältä listalta löydät kootusti tietoa keskeisimmästä kansallisesta lainsäädännöstä, joka liittyy vesienhoidon suunnitteluun.

Vesienhoidon järjestäminen:

- Laki vesien- ja merenhoidon järjestämisestä (272/2011)
- Asetus vesienhoidon järjestämisestä (1040/2006)
- Asetus vesienhoitoalueista (1303/2004)

Pilaantumisen ehkäiseminen ja vesirakentaminen:

- Ympäristönsuojelulaki (86/2000)
- Ympäristönsuojeluasetus (169/2000)
- Asetus vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista (1022/2006)
- Vesilaki (587/2011) ja lakia täydentävä vesiasetus (282/1962)

Jätevesien käsittely

- Asetus yhdyskuntajätevesistä (888/2006)
- Asetus talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkoston ulkopuolisilla alueilla (209/2011)

Merenhoito

- Laki vesien- ja merenhoidon järjestämisestä (272/2011)
- Asetus merenhoidon järjestämisestä (980/2011)

Tulvariskien hallinta

- Laki tulvariskien hallinnasta (620/2010)

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 52/2012				
Tekijät Pekka Räinen (toim.), Jarmo Huhtala, Janne Juvonen, Mauri Karonen, Reino Kurkela, Anne Laine, Milla Mäenpää, Teresa Ojala, Jari Pasanen, Arto Seppälä		Julkaisuaika Kesäkuu 2012	Julkaisija Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	
Julkaisun nimi Vesien tila hyväksi yhdessä Vaikuta vesienhoidon työohjelmaan ja keskeisiin kysymyksiin Tornionjoen vesienhoitoalueella 2016–2021				
Tiivistelmä Vesienhoidon tavoitteena on laajan yhteistyön avulla säilyttää hyvä vesien tila sekä parantaa vesien tilaa siellä, missä se on päässyt heikentymään. Vesienhoidossa on meneillään toinen suunnittelukierros, jolloin suunnitelmia tarkistetaan ja vesienhoitosuunnitelmat vuoteen 2021 valmistellaan. Tornionjoen vesienhoitoalue on yhteinen Ruotsin kanssa ja suunnitelmat sovitetaan yhteen. Tämä asiakirja sisältää suunnittelun työohjelman ja vesienhoitoalueen keskeiset kysymykset Suomen puolella. Asiakirjasta kuullaan 15.6.–17.12.2012. Suunnittelun avuksi palautetta toivotaan muun muassa suunnittelun toteutuksesta ja aikataulusta sekä vaikutusmahdollisuuksista; ympäristöselostuksen laatimiseen ja sisältöön liittyvistä asioista; vesien tilaan liittyvistä keskeisistä ongelmista ja kehittämistarpeista; keinoista ja toimista, joilla vesien tilaa voidaan parantaa sekä rahoitus- ja yhteistyömahdollisuuksista Toimintaympäristössä on tapahtunut muutoksia, jotka vaikuttavat toisen suunnittelukauden keskeisten kysymysten määrittelyyn ja painotuksiin. Uutta lainsäädäntöä on tullut lisää ja ensimmäisen suunnittelukierroksen jälkeen on tehty tai käynnistetty useita vesienhoitoon vaikuttavia ohjelmia ja strategioita, mm. vesistökuunnostusstrategia ja kalatiestrategia. Kaivosteollisuus kasvaa voimakkaasti Lapissa. Maatalouden ympäristötukijärjestelmää ollaan uudistamassa, mikä tulee ohjaamaan maatalouden vesiensuojelua. Metsätalouden toimintaympäristöön vaikuttavat metsätalouden rakennemuutos ja ennakoitu puupolttoaineiden kysynnän kasvu. Tiukentuva valtiontalous vähentää julkisen sektorin mahdollisuuksia rahoittaa vesienhoitoa. Esimerkiksi vesistökuunnostusten eteenpäin vieminen edellyttää jatkossa, että siihen onnistutaan sitouttamaan uusia toimijoita. Tornionjoen vesienhoitoalueella vesienhoidon keskeiset teemat liittyvät asutuksen vesihuollon parantamiseen ja pohjavesien suojeluun; hajakuormituksen ja turvetuotannon vesiensuojeluun; ympäristölle haitallisiin ja vaarallisiin aineisiin; vesistöarakentamisen ja -säätelyn haittojen vähentämiseen; vesien- ja merenhoidon yhteensovittamiseen sekä vesienhoidon ja tulvariskien hallinnan tavoitteiden yhteensovittamiseen. Lisätietoa vesienhoidosta verkko-osoitteessa: www.ymparisto.fi/lap/vesienhoito .				
Asiasanat vesienhoito, vesienhoitoalueet, vesiensuojelu, ekologinen tila, kemiallinen tila, pintavedet, pohjavedet				
ISBN (PDF) 978-952-257-549-4	ISBN (painettu)	ISSN-L 2242-2846	ISSN (painettu)	ISSN (verkkojulkaisu) 2242-2854
www www.ely-keskus.fi/julkaisut www.doria.fi		URN URN:ISBN:978-952-257-549-4	Kieli Suomi	Sivumäärä 34
Julkaisun myynti/jakaja Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus PL 8060 (Hallituskatu 5 C), 96101 ROVANIEMI Puh. +358 29 503 7000, faksi +358 16 310 340 sähköposti: kirjaamo.lappi@ely-keskus.fi				
Kustannuspaikka ja aika Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus			Painotalo	

SISDOALLOSIIDU

Prentosa namma ja nummir Raportat 52/2012					
Dahkki(t) Pekka Räinen (toim.), Jarmo Huhtala, Janne Juvonen, Mauri Karonen, Reino Kurkela, Anne Laine, Milla Mäenpää, Teresa Ojala, Jari Pasanen, Arto Seppälä		Almustahttináigi 06.2012			
		Almustahtti Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš			
		Ruhtadeaddji/doaidmaaddi			
Prentosa namma Váikkut čáziiddikšuma bargoprográmmai ja guovddáš gažaldagaide Durdnosjoga čáziiddikšunguovllus 2016-2021					
Čoahkkáigeassu Čáziiddikšuma ulbmilin lea viiddes ovttasbarggu vehkiin sealluhit buori čáziid dili sihke buoridit čáziid dili doppe, gos dat lea beassan hedjonit. Čáziiddikšumis lea jođus nubbi plánenmuddu, mas plánat dárkkistuvvojit ja čáziiddikšunplánat jahkái 2021 válmmaštallojit. Durdnosjoga čáziiddikšunguovlu lea oktasaš Ruotain ja plánat heivehuvvojit oktii. Dát áššebábir sisttisdoallá plánema bargoprográmma ja čáziiddikšunguovllu guovddáš gažaldagaid Suoma bealde. Áššebáhpára gullanáigi 15.6.–17.12.2012. Plánema dihte máhcahat sávvojuvvo earret eará plánema ollašuttimis ja áigetávvalis sihke váikkuhanvejolašvuođain; birasčilgehusa ráhkadeapmái ja sisdollui gulavaš áššiin; čáziid dillái gulavaš guovddáš váttisvuođain ja ovddidandárbbuin; vugiin ja doaimmain, maidguin čáziid dili sáhtá buoridit sihke ruhtadan- ja ovttasbargovejolašvuođain. Doaibmanbirrasis leat dáhpáhuvvann nuppástusast, mat váikkuhit nuppi plánenáigodaga guovddáš gažaldagaid meroštallamii ja deattuhusaide. Ođđa láhkaásaheapmi lea bohtán lasi ja vuosttas plánenmuttu maŋŋá leat dahkkon dahje álggahuvvon mánggat čáziiddikšumii váikkuheaddji prográmmat ja strategijat., ee. čázádatordnenstrategiija ja guollegeaidnostrategiija. Ruvkeindustriija lassána fámoláččat Lappis. Eanadoalu birasdoarjavuogádaga leat ođasmahttimin, mii bohtá stivret eanadoalu čáziidsuodjaleami. Vuovdedoalu doaibmanbirrasii váikkuhit vuovdedoalu ráhkadusnuppástusast ja einnostuvvon boaldenmuoraid jearu lassáneapmi. Čavgi stáhtaekonomiija geahpeda almmolaš sektora vejolašvuođaid ruhtadit čáziiddikšuma. Ovdamearkan čázádatordnemiiid ovddideapmi eaktuda boahhtevuođas, ahte lihkostuvvo das, ahte dasa servet ođđa doaibmit. Durdnosjoga čáziiddikšunguovllus čáziiddikšuma guovddáš temát laktásit ássama čáhcefuolahusa buorideapmái ja vuoddočáziid suodjaleapmái; bieđggonoađuheami ja lavdnjebuvttadeami čáziidsuodjaleapmái; birrasii vahátlaš ja váralaš ávdnasiidda; čázádatráhkadeami ja – dulvadeami hehttehusaid geahpedeapmái; čáziid- ja mearadikšuma oktiiheiveheapmái sihke čáziiddikšuma ja dulvariskkaid hálddašeami ulbmiliid oktiiheiveheapmái. Lassidieđut čáziiddikšumis neahttačujuhusas: www.ymparisto.fi/lap/vesienhoito					
Áššesánit čáziiddikšun, čáziiddikšunviidodagat, čáziidsuodjaleapmi, ekologalaš dilli, kemihkalaš dilli, bajáščázit, bodnečázit					
ISBN (deattus)	ISBN (PDF) 978-952-257-549-4	ISSN-L 2242-2846	ISSN (deattus)	ISSN (internetpr.) 2242-2854	URN URN:ISBN:978-952-257-549-4
www www.ely-keskus.fi/julkaisut www.doria.fi		URN URN:ISBN:978-952-257-549-4		Giella Suomagiella	Siiddut 34
Prentosa vuovdin/juohkki Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus PL 8060, 96101 Rovaniemi Telefon +358 29 503 7000, fáksa (016) 310 340 E-mail: kirjaamo.lappi@ely-keskus.fi					
Prentosa goasttideaddji Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš			Prentenbáiki		

Vesienhoidon tavoitteena on laajan yhteistyön avulla säilyttää vesien hyvä tila sekä parantaa vesien tilaa siellä, missä se on päässyt heikentymään. Vesienhoidon suunnittelu etenee kuuden vuoden jaksoissa. Toisen suunnittelukierroksen aikana päivitetään vuonna 2009 hyväksytyt, vesienhoitoaluekohtaiset vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat laajassa yhteistyössä ja eri tahoja kuullen. Antamalla palautetta voit vaikuttaa siihen, miten oman alueesi vesistöt, rannikkovedet ja pohjavedet sekä niiden tilaan vaikuttavat toiminnot otetaan suunnittelussa huomioon. Työohjelma ja aikataulu ovat samat kaikilla vesienhoitoalueilla. Vesienhoidon keskeiset kysymykset ja suunnittelun alueellinen organisointi vaihtelevat eri vesienhoitoalueilla. Tässä asiakirjassa käsitellään keskeisiä kysymyksiä, jotka liittyvät Tornionjoen vesienhoitoalueen järvien, jokien, pohjavesien ja rannikkoalueiden tilan parantamiseen.

RAPORTTEJA 52 | 2012
VESIEN TILA HYVÄKSI YHDESSÄ

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-257-549-4 (PDF)

ISSN-L 2242-2846
ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN:ISBN:978-952-257-549-4
www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus